

Abonamentul

Pentru monarhie:
Pe an 12 cor., $\frac{1}{2}$ an
6 cor., $\frac{1}{4}$ an 3 cor.
Pentru străinătate:
Pe 1 an 18 frcs., $\frac{1}{2}$
an 9 frcs., $\frac{1}{4}$ an
4 frcs. 50 cm.

Fóea apare în fie care
Sâmbătă.

Unirea

Insertiuni

Un şir garmond:
o dată 14 fil., a doua órá
12 fil., a treia órá 10 fil.

Tot ce privesce fóea,
să se adreseze la »Re-
dactiunea și Admini-
stratiunea Unirii«

în
Blaş.

Fóe bisericescă-politică.

Anul XII.

Blaş 8 Martie 1902.

Numérul 10.

CESTIUNEA AUTONOMIEI.

—***—

Congresul catolic regnicolar și-a terminat lucrările sale și prin două cetiri s'a primit și autenticat textul elaboratului definitiv. În 10 Martie va fi a treia cetire și atunci se va și încheia congresul.

Pe cum vestesc foile din capitală ministrul de culte și instrucția publică ar fi asigurat pe contele Szápáry Gyula, presidentul laic al congresului regnicolar, că pe sama deputatiunii congresuale, care va avé să presinte Maiestății Sale elaboratul congresului spre preainaltă sancționare cu cea mai mare plăcere va esopera audiența de lipsă.

Așa dară sintem éráși în préjma decisiunii preainalte, de la care va atirna, óre avé-vor și catolicii din Ungaria o autonomie proprie ori ba.

Noi, părerea noastră în cauză, am spus'o de repetite ori. Nimic din cele întimplate în decursul congresului nu ne îndreptătesce și nu ne silesce a ne abate de la părerea, ce ni-am format'o, anume că din autonomia catolică nici de data acésta nu se va alege nimica.

E anume sciut, că contele Apponyi Albert a fost incredințat de guvern să presinte modificările acele, ce guvernul ar fi dorit să se priméscă în statutul autonomie și pe lângă cari modificări guvernul ar fi fost aplicat a recomanda Maiestății Sale spre aprobare statutul autonomie. Contele Apponyi, vedénd dispoziția spiritelor, nici nu s'a încercat a presenta modificările sale. În schimb episcopii au presintat nisce propunerii și modificări — primite tóte de congres — cari deși nu asigură drepturile cuvenite bisericii catolice după constituția ei cea dumnezeescă, dar stau cu mult mai de parte de proiectul comisiunii de 27, proiect în cât-va agreat de guvern, de cât cum ar fi putut dori guvernul.

Pe lângă tóte acestea statutul primit nici pe de parte nu asigură bisericii catolice drepturile acele, de cari se bucură confesiunile acatolice din țară și lipsesce biserica catolică tocmai de acele mijloce, fără de cari viață nu se póte nici închipui: înțelegem conducerea instrucțiunii și administrarea averilor catolice.

Din tóte aceste se esplică faptul, că statutul autonomie votat de congresul regnicolar nu place guvernului, nu póte plăcé simțului de dreptate a Maiestății Sale, nu place nici catolicilor și nu va plăcé de sigur nici Scaunului Apostolic, care nu va puté permite nici odată, ca să se furișeze în biserică un organism străin, ba chiar contrar cu constituția dumnezeescă a bisericii, de care se ține mai virtos priveghiarea peste crescerea și instrucțiunea tinerimeii.

Credința noastră așa dară este, că din autonomia catolică nici de data acésta nu se va alege nimica.

Dar cu tóte aceste, óre este iertat, ca să fim pe pace și să nu ne deschidem ochii?

Titlul statului autonomie spune, că acela statut ar fi făcut pentru catolicii de ambele rituri. Un paragraf face amintire și de mitropolia noastră, căreia i-se lasă drepturile ei. Dar óre nu e ascuns șerpele în érbă? Óre nu se intenționéză atacarea și contopirea noastră pe calea unei surprinderi?

Vrem a presupune tot numai bine. A suspiciuna nu ne place. Cu tóte aceste credem, că e bine să fim trezi și la pândă.

Cei puși în fruntea bisericii au chip și modru de a se puté informa, dacă este ori nu este motiv de temere. Vadă dar și grijéscă.

Scim că corul venerabililor nostri arhieriei și-a făcut datorinta. La timpul sêu a informat despre drepturile și datorințele noastre factorii competenți. Cu tóte aceste n'am cetit nicăiri, ca în congres să fi fost vorbă despre memorandumul episcopilor nostri așternut la primatele din Strigon, care memorandum scim că a fost străpus comisiunii de 27 a congresului, ca să-și facă propunerile cuvenite.

Este deci motiv de temere. „Superflua cautela non nocet“, și altă vorbă zice „Vigilantibus favent iura.“

Îi rugăm deci pe arhieriei nostri venerați, să cerce și să caute a afla adevărul.

Și dacă primejdie s'ar ivi pentru Sionul nostru sfint, fie incredințați, că la spatele lor vor sta în șiruri încheigate clerul și poporul provinciei bisericii întregi.

Și dacă toți una vor fi și Domnul va fi cu noi. Și dacă Domnul va fi cu noi, cine va fi în potriua noastră?

—***—

Congresul autonomiei catolice.

— „Raport special al Unirii.“ —

(Fine.)

Sedința XXV.

Președinte Szápáry.

La ordinea zilei desbaterea paragrafilor relativi la instrucțiune.

La §-ul 160, unde se vorbește de relația școlilor față cu directorii supremi și cu guvernul, Petrovác observă, că relația remâne tot cea veche în sensul proiectului corului episcopesc. Cere, ca senatul central să aibă drept de a trimite comisar în școle spre a participa la prelegeri și la esamene.

Fehér Ipoly cere ca autonomia să aibă aceleași drepturi în privința acésta, care le are în Ardeal. Directorul suprem nu póte împedeca creșterea tinerimii în spirit catolic, de aceea se alătură la proiectul corului episcopesc.

Se primește.

La §-ul 161 Petrovác cere, ca la instituttele catolice manualele de învățămînt să nu fie supuse aprobării ministeriale, căci legea școlilor medii recunoște acest drept al autorităților bisericești, cu adansul, ca statul numai să le supravegheze.

Eppul Szmrecsányi, presintă proiectul corului episcopesc relativ la limba institutelor susținute de autonomie. În sensul proiectului, dreptul de a decreta limba propunerii în instituttele ce se vor înființa în viitor pe speșele autonomiei, va fi decretată de senatul central autonomie.

Se primește cu însuflețire.

Nu póte nimeni trage la îndoială basa de drept a acestei hotăriri. Dacă instituttele sînt susținute de autonomia, acésta e în drept să decreteze și limba de propunere prin senatul ei central. Dar din punct de vedere mai înalt — să zic mai catolic — judecat lucrul, singuratecele diecese și comunități bisericești ar fi mult mai competente a decreta ele limba propunerii, căci ele cunosc mai de aprópe referințele credincioșilor de cât senatul central de la masa verde.

Dar nu trebuie să uităm, că acest înalt punct de vedere — cel catolic — este strîns legat de altul de ordine mai... profană. Eppul Szmrecsányi a spus dór fórté lámurit: „biserica catolică e datóre să împlinească și misiune națională.“

Luăm act.

Sedința XXII.

Cea din urmă.

Președinte Szapáry.

La ș-ul 185, unde e vorba de opera de activitate a autonomiei. Sághy Gyula propune, ca asupra Ardealului numai întru atâta să se estindă autonomia, întru cât nu atinge dreptul autonom al statului catolic.

Se primește.

Mi se pare că aici ar fi fost locul să se lea act și de dreptul de exempțiune al provinciei noastre bisericesti, garantat prin bulla „Ecclesiam Christi“ a lui Piú al IX-lea.

Tot la acest paragraf Sághy propune ca și parochiile croate din Muraköz să fie supuse înființării autonomiei catolice.

Apponyi excepționează propunerea acésta, în vederea dificultăților, ce-i stau în cale.

Congresul respinge propunerea lui Sághy.

Înainte de închiderea ședinței, Apponyi propune, ca la protocolul ultimei ședințe să se alătore declarațiunea rezervării de drept spre a se presenta Maiestății Sale.

În declarațiunea acésta după cum am amintit congresul espune, că acest proiect autonom e făcut în vederea relațiilor politice actuale, rezervându-și congresul dreptul de a-și valida și cele alalte drepturi, ce alte confesiuni le exersază (administrarea fondurilor, conducerea școlilor) îndată ce împrejurările politice se vor schimba.

Ședința proximă va fi numai în 10 a l. c. când se va ceti pentru a treia oră proiectul de organizare.

Rtp.

Revistă bisericească.

Roma. În 26 Februarie s'au început în Vatican recepțiunile ambasadurilor și ministrilor extraordinari acreditați pe lângă Sfântul Scaun, cari au împărțit Sfintei Sale gratulările suveranilor ori președinților sâi. Era în săptămâna trecută au început primirile delegațiilor extraordinare. În 28. Februarie a sosit în Roma misiunea extraordinară, carea la ziua aniversară a 25-a a încoronării avé, să gratuleze Sfintei Sale în numele regelui Eduard VII. al Angliei. A sosit în Roma și misiunea extraordinară a reginei de Olanda. Vineri în săptămâna trecută a sosit misiunea extraordinară a regatului Bavariei. În 26 Februarie arhiepiscopul de Bucuresci Hornstein a adus Sfintei Sale un autograf, în carele regele Carol al României îi gratulează la jubileul acesta așa de rar. Ministrul president Sturdza încă a încredințat pe Hornstein cu aceea, ca să aducă Sfintei Sale gratulări din partea ministerului și al guvernului. De odată a subșternut Hornstein și o adresă omagială foarte frumoasă din partea clerului și poporului catolic din România. Pe Sfinția Sa manifestările acestea de venerațiune l-au îmbucurat cu atât mai tare, că ele au sosit de tot pe neașteptate, și misiunea n'a fost insinuată mai înainte în chip oficial.

În ziua de 3 Martie s'a celebrat în biserica sfântului Petru din Roma o liturgie solemnă. Erau de față 30 cardinali, numeroși arhiepiscopi și episcopi, partizanii din Roma și un public imens. În interiorul bisericii serviciul de onoare îl făceau soldații papali. La orele 10^{1/2} papa a fost adus în biserică pe „sedia gestatoria“ precedat de ómenii curții și încunjurat de garda elvețiană. După ce Sfinția Sa s'a așezat pe tron, viu acla-

mat de imensul public, cardinalul Jerofino Vanutelli a celebrat liturgia festivă, după terminarea căreia s'a cântat Oremus pro Papa și Te Deum și Papa a dat binecuvântarea, ér la 12^{1/2} s'a reîntors în Vatican.

Revistă politică.

Afaceri interne. Nefericita lege de naționalitate éráși e în primejdie. După Secul se pornesc acum Magiarii din Brașov, cari prin o adresă acoperită de nenumărate subscrieri, vor cere parlamentului revisuirea numitei legi. Și în special vor cere ștergerea drepturilor date celor alalte națiuni conlocuitoare. Asta o fac patrioții nostri ca un echo la vorbirile din parlament a deputaților sași.

Tot ca un rezultat a desbaterilor din parlament în chestia națională se înregistrează scirea, după care Sașii „încântați“ de simpatica primire ce li-s'au făcut în parlament, se ocupă cu gândul de a se retrage din dietă.

Demisionarea lui Hegedüs din minister e fapt complinit. Ministerul de comunicație e concredut lui Horánszky Náador. Din prilejul retragerii lui Hegedüs, Maiestatea Sa i-a conferit ordul coróniei de fer, cl. I. De odată cu decorarea lui Hegedüs a primit și prim-ministrul Széll Kálmán marea cruce a ordului sf. Ștefan ér ministrul de justiție dr. Piosz Sándor, ordul coróniei de, fer cl. I. pentru prețioșele servicii pe cariera judiciară.

Transvaal. Sórtea armelor e și acum mai mult pe partea Burilor. Kitchenier după cum însuși raportéază, a încunjurat cu o armată numărósă pe Dewett, acesta inse a scăpat rumpénd colónele Angleze. Pierderile suferite de Anglezi sînt mari. Lupta de la Klerksdorf a

FEUILLETON.

Nu-mi pare rău!

Mercuri în săptămâna cea mare, de câtră sară, se plimbau doi tineri fără nici o țintă pe stradele capitalei. Rătăcind într-o biserică nu li-se împărea să și facă cruce, să ingenuche și să se roge. Ast fel de lucruri sînt pentru „bigotii“ își ziceau ei. — Plimbându-și ochii peste dame, se pregăteau de eșire, când încă dau cu privirile peste o damă, care tocmai se mărturisise.

— N'ai face o prinsóre cu mine? zise unul dintre tineri.

— La ce?

— Că voi face o mărturisire din glumă.

— Minunat. Pe ce să ne prindem?

— Pe o cină bună.

— Mă invoesc.

Tinérul o luă direct spre scaunul mărturisirii. Ingenuchiă, și zise după cum i-a rămas în memorie din viața de student. „Eú me mărturisesc Dumnezeului Atot puternic“ etc. Apoi în eou în batjocură: „Am adorat nu pe Dumnez-ú, ci pe alții, dar nu-mi pare rău. Am luat numele lui Dumnezú în deșert, — dar nu-mi pare rău. Nu țin

duminecile și sêrbătorile, dar nu-mi pare rău. Nu m'am mărturisit din copilărie dar nu-mi pare rău.“

Confesarul nu-l intrerupse. Îubirea creștinéscă află alt chip de pedepsire pentru batjocoritorul fără Dumnezú. Terminându-și tinérul batjocorirea, îi grái preotul:

— Nu vreau să caracterizez sacrilegiul, ce l'ai comis dta acum. În dta lipsește grația, ba și mintea deplină, ca să poți întorce în folosul propriu admonierile, ce ar trebui să-ți dau. Cu toate acestea în fața desconsiderării, neiertate unui tinér, crescut ca și Dta, mă simt dator să cer o mărturisire sinceră.

Tinérul avu simțul să recunoscă, cumcă a comis o faptă nedemnă. Rușinat de aceea, ce póte nu era de cât fapta nesocotită a unui tinér ușuratic, dar care acum îi sta înaintea ochilor în totă golátatea sa. Întrebă:

— Ce mărturisire poftesci, domnule?

— Nu cumva de aceea ai venit Dta aici, ca să câștigi o prinsóre? Alt ceva nu-mi pot cugeta; pentru că la etatea Dtale fără un motiv de acesta nu e obiceiul a glumi așa de brusc în cele religiose.

— Drept ai, domnule. Eú chiar de aceea veni, că m'am prins pe o cină cu un amic, care tot atât de ușor a gândit lucrul ca și mine.

— Cugetam eú, că asta este. Bine; ca să câștigi onest învingerea, trébuie să im-

plinesci tot ce se ține de mărturisire. Eú așa dar îți voiú da canon.

Tinérul îngâlbini dar nu zise nimic.

— Dta te sparii, scumpe amice, despre un om curajos ca Dta trebuie să presupun, că pentru o cină nu te vei teme a sta față cu mânia lui Dumnezú. Nu te spăria dar la cugetul, că pretind ceva satisfacere de la Dta.

Observarea acésta îl atinse la inimă.

— Promit, părinte (acest cuvint acum îl rosti pentru întâia dată), — că împlinesc, ce dorești. Te rog inse, ca satisfacere grea sau lungă să nu ceri de la mine.

— Nu; va fi ușorâși scurtă. De azi înainte în curs de două săptămâni să ingenuchi în fie care sară în chilia Dtale și înainte de culcare să zici clar: „Sciú, că trebuie să mor. — dar nu-mi pare rău. Sciú că despre viața mea trebuie să dau samă lui Dumnezú, — dar nu-mi pare rău. Sciú, că fie care om cugetător crede în esistența cerului și a iadului. — dar nu-mi pare rău.“ Acésta e totă satisfacerea, ce o cer de la Dta, dar din acésta nu las nimic.

Tinérul ușuratic nu vedea nici o greutate în satisfacerea acésta. El o privia ca o „rêsbunare“ nevinovată a preotului pentru „glumă.“ Promise deci, că va împlini-o și pentru ușurinta sa ceru iertare.

Nu trecură cele două săptămâni, și confesarul a câștigat alt penitent sincer.

Lucrul s'a petrecut așa.

fost dezastră pentru ei. Afară de aceea se anunță și o nouă revoluție în Capland, care n'a putut fi surprinsă, suferind și aici Anglezii pierderi simțitoare.

Ca o dovadă a simpatiilor universale de care se bucură vitejii luptători pentru independență, însemnăm aci, că la Brașov se va aranja un mare concert în favoarea familiilor luptătorilor buri. Tote reuniunile de cântări își vor da concursul la acest concert.

Correspondințe.

Iubileul Episcopului Pavel.

— Un răsuneț. —

Înțelegeți neamuri și ve plecați, că cu noi este Dumnezeu! (cântare la născerea Răscumpărătorului.)

Am citit cu multă luare aminte cerculariul Ilustr. sale din Prelat Aug. Lauran prin care vestesea clerului și poporului din diecesa oradană că: în luna viitoare, Martiul 21 să împlinesc 50 de ani, de când trimisul lui Dumnezeu, Escelenția Sa Michail Pavel, marele episcop al diecesei gr. cat. române a Oradiei-mari, s'a sfințit de preot și, că în aceea mare zi, să se jubileze părintele nemului românesc, cerând ajutorul cerului în sfințele bisericii.

Acest cerculariul vrednic de trimisul său, a stors multe lacrimi din ochii cetitorilor. Cerculariul acesta nu sună numai și numai clerului oradan, ci sună întreg poporul român!

Unde sînteți voi vulturi maramureșeni, plini de glorie din trecut, cari în valea Borsii, sub pîele muntilor, ați zdrobit puterea sîlbatecului tătar?

Ôre nu acest părinte cu inimă caldă pentru al său neam, a ales oile dintre capre,

Tinărul nostru — pe cum se cuvine unui bărbat — își ținu cuvîntul. În totă sara ingenunchia în odăea sa și zicea cu ton înalt canonul dat.

În sara primă îi recită de tot rece, stîndu-i gîndul la teatru. În ziua următoare luă lucrul ceva mai serios. În ziua a treia se puse pe gînduri, — mîrtea e ceva așa de îngrozitor! În ziua următoare i-a venit gîndul, că ce-l pôte aștepta după mîrte. În ziua a cincea zicînd vorbele: „Scii, că trebuie să mor.“ — nu îndrăzni să mai adangă; dar nu-mi pare rău. Când ingenunchia în sara a șesa îi cuprinse groza și bătîndu-și pîentul esclamă: „Da scii că trebuie să mor, și Dumnezeu va ține judecata peste mine; dar Dumnezeu meu! ce va fi cu mine, de voi căde sub judecata ta?“

În ziua următoare nu mai așteptă sara. Se grăbi în biserică și se mărturisi cu adevărată părere de rău tocmai acelui părinte, cu care luase lucrul în glumă.

Trad. de

A. M. P.

(români și ruteni)? Ôre nu dinsul a fost foculariul, — la al cărei rază s'a cristalizat și edificat maiestosa biserică și frumoasă casă parochială, și în anul trecut școala din Sighetul maramureșan și ôre fără dinsul era vicariat românesc în Maramureș!

Unde sînteți voi pu de leu bravi ardeleni!? Êta părintele vostru! carele odinoră va păsent mieluseii vostri, și carele va povățuit în corabia lui Christos către limanul ceresc!

Unde voi, pururea neadormiți și sprintini sălăgeii, a căror prunci și astăzi să încălzese sub aripile lui binefăcătoare?

Frați Sătmăreni! Acum ori nici odată!

Arătați-ve vrednicul recunoscător, deschideți-ve bisericile în aceea sfință zi; inima și hainele vîstre să strălucescă sîrbătorește, să vadă și să audă poporul credincios, că: este un părinte tare în putere și mare la inimă, carele-și jertfește totă viața sa pentru binele poporului.

Și voi falnicilor bihoreni, apropiați-ve de razele binefăcătoare a Părintelui vostru voi ve încălziți după drept mai bine

Veniți dar cu toții fraților Români, de la trîpta cea mai înaltă până la opincă, pe cari ne povățuește simțul recunoștinții, că: în 21 mărțișor în sfințele bisericii să înălțăm rugăciuni la tronul ceresc pentru alesul lui Dumnezeu, și părintele sîracilor Michail Pavel episcopul nemuritorii.

Carele: pe cei flămânzi îi hrănește, pe cei ce însătoșeză îi adapă, pe cei golii îi îmbracă, pe cei fără carte . . . îi face cu carte, și pe cei fără scut îi apără.

Să plecăm genunchii nostri! Să-i cerem de la Domnul Domnilor, făcătorul cerului și al pămîntului; să-i lungescă firul vieții sale până când va vedea cu ochii săi aducînd vrednice rîde toate ostenelele mînilor sale.

Saraseu 23 Febr. 1902.

I. P. Fane
preot.

Scrișore din Bucuresci.

— De la corespondentul nostru particular. —

(Fine.)

„Liga culturală“ nu și-a ales încă președinte în locul regretatului Ureche până la congresul din Maiu.

Candidați ar fi pôte mai mulți, în tot cazul înse nu pot să-și puie în risc porfoliul ministerial aceia cari au aspirațiuni de a deveni ministri, căci calitatea de membru și chiar președinte al Ligii culturale, e incompatibilă cu postul de ministru, pentru că ori cât de domolă și tăcută este — mai ales acum activitatea Ligii, totuși ea este și va fi considerată de vecinii nostri ca tot de una: de o „societate iridentă“, carea nu mîre nici odată, ci numai dîrme până la ocașiuni bine venite!

Este vorba de trei profesori universitari: Vlădescu deputat, Valeriu Ursian senator și Tocilescu academiciantul și mulți cred, că mai potrivit — care ar egala cu regretatul Ureche ar fi Dl. Tocilescu. Înse acesta pôte așteptă — și cu tot dreptul, să fie odată ministru, și atunci? ce face cu președința Ligii, cu pozițiunea și activitatea naționa-

listă ce trebuie să desvîlce ca președinte al ei? . . . Vă voi scrie la timp.

*

În privința afacerii pretinsului plagiat alui Caragiale, se credea să fie numai un sron fals provocat din dușmănie, și se credea că dacă afacerea nu s'a terminat, atunci prin procesul de calumnie ce a intentat Caragiale pretinsului calumniator, să va da o corecțiune acestuia și lucrurile vor rămîne status quo ante . . . Înse afacerea s'a îngrozit: „Forța morală“ o revistă ce apare aici sub redacția lui Macedonski, nu se lasă, ci din ce în ce, în fie care număr vrea să aducă noi probe și despre alte plagiate ale Dnui Caragiale. Ômenii cari se ocupă mai de aproape cu literatura noastră așteptă cu curiositate ziua procesului.

Alt cum iarna acesta blîndă se pare că a băgat zizanie în cărturarii nostri mai cunoscuți; zizanie care urcă până la Universitate și Academie. . . Pôte că și până acuma cocea bubele, acuma înse vedem că au început a se și înpunge și sparge când la unul când la altul, mai cu alușuni dar chiar și pe față.

Dar nu nîonă mititeilor ne este dat al judeca, căci vorba ceea: non est datum canibus iudicare de morte equorum. Înse ceea ce ne supera pe noi, cari nu ne putem ocupa cu literile, ci numai cu cultivarea sentimentului național pentru o „Patriă și limbă română“ este, că printre rîndurile cu asemenea înpunsături și mușcăturii, mai ese și alt ceva la ivelă „Ardelenismul parvenit.“ Acest fapt merită înse tractat deosebit, ceea ce voi și face în una din corespondențele viitoare; de astă dată vreau numai să spun, că dacă nu mă pîpac cu pessimismul filosofic alui Schopenhauer, totuși cred că multor ômeni în lumea acesta, le-ai putea aplica aforismul acestui filosof, care în cât imi mai aduc aminte zicea cam acestea „Dacă vrei să trăiesci bine cu superiorii și semenii tăi, nu te arăta că ești mai deștept ca ei!“

De ce generațiunea actuală a României vede în ardeleni de astăzi, cari luptă pe terenul emulațiunii literare cu succes, sau fără succes — alătura cu ea: numai parveniți și pigmei?

Nu este alt ceva de îndreptat în . . . Danimarca noastră?!

Delarupe.

Sfințirea bisericii din Păclișa.

Comuna Păclișa, dorind de mult timp să-și edifice o biserică corespondătoare stilului și recerînțelor moderne, în locul celei vechi, clădită din lemn pe la începutul secolului trecut, înse fiind comuna mică și poporul miser, nu și-a potut realiza dorința, pe lângă toate încercările, până ce Atotputernicul Părinte ceresc, spre mîngăerea acestei micuțe turme, le-a trimis bărbatul harnic și mult dorit, în persóna Rvs. Domn Nicolau Nestor, vicariu al Hațegului și acum nou denumitul canonic, care cu multă bunăvoință le-a stat într'ajutor spre a afla isvîrele potrivite întru esecutarea acestui plan.

Biserica cea nouă nu s'a edificat pe locul celei vechi, ci e edificată în cimiteriul cel nou de la drumul țării, pe care loc se

afă îngropate ruinele unui claustru, numit în gura poporului și astăzi „Biserica albă,” a cărei origine e necunoscută.

Noua biserică merită și ea numirea de „albă”, căci albi îi sînt pereții și din tinichea albă. Și ca o lilie nepătată se înalță acum „biserica albă” în mijlocul clasicei văli a Hațegului.

S'a sfințit în ziua sfintului Nicolae, prin delegatul Ilustrisimului Domn Episcop Dr. Demetriu Radu, — Prea Onoratul Domn canonic Nicolau Nestor, vicariul Hațegului și stăruitorul neobosit întru edificarea ei — fiind asistat de parochul local O. Dn. Sigismund Pogan și de parochul din Carnesei — în prezența unui public numeros, inteligent și popor. — Cu care ocaziune, după deplinirea rituală a sînțirei și la finea s. liturgii, Prea On. Domn canonic și vicariu prin o cuvîntare ocazională, bine aleasă, lăudând zelul celor ce înbesc frumseța casei Domnului, a mulțămît de o dată acelor binefăcători, cari au concurs cu obolul lor material la realizarea dorinței micului popor din aceea parochie, între cari însemnăm pe Exelenția Sa Dl mitropolit Dr. Victor Mihályi, Ilustrisimul Domn episcop Dr. Demetriu Radu — pe cum și Domnul lord engles Damforth și Domnul Pogány Károly — comite suprem al comitatului Caraș-Severin și tuturor binefăcătorilor, cari au concurs cu ofertele lor la edificarea acestei biserici.

După oficiul divin, o parte din oșpeți, cu Rev. Dn vicariu în frunte, au participat la banchetul dat de comuna bisericăscă — unde au fost ridicate mai multe toaste. între cari cel mai de frunte al Rev. Dn vicariu, întru sănătatea prea bunului nostru Arhierie Dr. Demetriu Radu episcopul Lugoșului.

Quirinus.

Obiceiurile pe lângă ceremoniile sacre la noi.

Nimic nu este mai necesar pentru un preot, de cât aceea ca să-și cunoască agendele sale, natura lor și modul cum trebuiesc acelea aplicate la timp de trebuință.

Nu esagerez de loc, când susțin, că pe lângă totă calificațiunea superioară, ce o posed preoții nostri în genere, întîmpină dubietăți și sînt neorientați cu privire la multe din funcțiunile sacre și la modul îndeplinirii acelor.

Se propun în Seminarul lucruri profunde, științele teoretice, dar foarte puțin pond se pune pe praxă, de care foarte mare lipsă avem în cura animarum.

Nu voi să desaprobat modul cum se cresce astăzi preoțiimea noastră, nice vreau să reformez educația clerului pe cum se exprimase în zilele trecute un avocat (vezi Unirea Nr. 2 a. c.), dar atîta totuși ași pretinde ca în seminar, pe lângă teorie, să se pună mai mult pond și pe praxă.

Preoții tineri, eșiți din Seminar, de multe ori când e vorbă de îndeplinirea vreunei funcțiuni sacre, stau nedumeriți și sînt siliți ca de la cantor sau de la poporeni să se informeze că cutare, ori cutare funcțiune cum se îndeplinește și ce însemnătate are? — În seminar cred că li s'ar propune și li se și propun în câțva și lucruri practice, dar pe de o parte profesorii fiind și ei

omeni tineri fără praxă în cura animarum, iar pe de altă parte lipsa unui îndreptar aprobat, face imposibilă introducerea clerului tiner în cunoșcerea fundamentală a tuturor ceremoniilor afătore în us la credincioșii nostri.

Correspondentul „Unirii” din Nru. 6 suleveză p. e. cestiunea săracustei, Sămbăta morților și părăstasul de la finea s. liturgii.

N'am pretenția de a determina noțiunea acestor lucruri, fiindcă nice e însumi nu sînt în clar cu ele, dar totuși ca unul care mult me interesează de însemnătatea și modul cum se împlinesc funcțiunile sacre la noi, după cunoștințele câștigate, voi expune aci, ceea ce am experiat.

Sub noțiunea săracustă am aflat 3 specii de acțiuni și anume:

1. Când cineva dintre vii își poartă 7 s. liturgii începînd de Lunea până Duminica. La acestea liturgii dă preotului ca să-i amintescă pe cine voiesce dintre vii și morți.

2. La mort, ducerea la gropă cu 12 Evangeliu și evangelia lui Lazar, încă se zice îngroparea cu săracustă.

3. Tot la mort, ducerea cu 12 evangeliu și 6 ss. liturgii pentru odihna sufletului repausatului de asemenea se numesc îngropare cu săracustă.

Care din acestea trei moduri de îndeplinire e cel propriu nu știu, căci n'am putut afla.

Sămbetele morților, în sensul în care le-am aflat, sînt toate Sămbetele de la intrarea Triodului până la Sămbăta a VI-a în post a lui Lazar. Se înscriu anume, cari au morți, la preotul și duc în acestea Sămbete prescuri la biserică. În Joia Pașcilor ies prescurile și pentru fie care mort, pentru care s'a purtat prescurile se pune la biserică un pom, pe care preotul îl binecuvîntă.

Aci trebuc să observ, că tot în postul mare, pe lângă morți, se poartă prescuri și pentru vii și anume mai cu samă părechile de curînd cununate. Poporeni și acestea prescuri le aduc Sămbăta, deodată cu a morților, ceea ce după părerea mea nu e corect, căci Sămbetele sînt anumite pentru morți. A dispune să le aducă Duminica, iar nu e consult, căci atunci preotul are să celebreze pentru popor în genere, iar nu pentru privați.

Parastasul de la finea s. liturgii, este în us aprîpe în întregă Archidieceasa și constă în aceea, că după ce preotul a zis rugăcinnea amvonului și a dat deslegarea, cantorul cîntă troparele de la morți, apoi preotul zice ectenia morților (pentru cari s'a adus acesta s, jertfă și pentru aceia pe cari i-a pomenit la proscodie) și deslegarea din Euchologiiu cădînd spre părăstasele puse înainte, prin ce acelea se binecuvîntă spre usul aceloră cărora le compet.

Acestea le-am aflat e referitor la acestea acțiuni sacre, dar nu din cărți, ci de la poporeni și alți preoți mai bătrîni.

Dar mai sînt încă altele multe și mai obscure, cum e p. e. cununa anului, sârindarul, paraclisul din postul s. Mării și altele.

Pentru aceea cu plăcere adoptez părerea corespondentului din Nr. 6 al Unirii, vînd și e că să se adune toate obiceiurile circa sacra existente în provincia noastră mitropo-

litată și apoi supunîndu-se debaterii unor specialiști, eventual unui conciliu provincial, să se edeie un op, care e indispensabil pentru fie care preot și fără de care astăzi orbecăm în întunec și în dubietăți pe pe lângă celea mai sînte acțiuni.

Și până când acesta s'ar face, colonele acestui prețuit ziar ne stau deschise, ca în el să ne comunicăm părerile și experințele referitoare la obiect. Cuvintele celor experți și cunosători, cu plăcere le vom asculta.

Un preot.

Dare de samă și mulțămită publică.

Cu ocaziunea seratei literare musicale ținută de soc. „Inocențiu M. Clain” a teologilor din Blăș în 26 Ianuar au suprasolvit următorii domni și domne:

Ana Sântion, 80 fil. D-ra Cornelia Laț, 80 fil. Dna Ana Szmigelski 60 fil. Emil Sabo, 40 fil. N. N. 1 cor. Podobă, 20 fil. Ioan Handrea, paroch 20 fil. A. C. D. 1 cor. 20 fil, Gavril Pop, canonic 60 fil. Stefan Pop, protonot. cons. 40 fil. Aurelia Solomon, directora internatului de fetițe din loc 1 cor. 40 fil. Leontina Măcelariu, 1 cor. 40 fil. Dr. Elie Daian, 1 cor. 40 fil. Alesiu Pop, 40 fil. Iacob Truța, v.-notar 40 fil. Aurel P. Pecurar, pract. not. 40 fil. Ioan Sabăduș, paroch în Pănade 1 cor. George Făgărășan, inv. în Tîr 20 fil. Basiliu Rațiu rector, sem. 1 cor. Aurel P. Bota, 40 fil. Al. Caliani 40 fil. Teodor Vandor, v.-rect. sem. 1 cor. Dr. Ioan Rațiu 40 fil. Dr. Augustin Bunea, canonic 90 fil. Iacob C. Domșa, 40 fil. Ioan Horșia v.-protopop districtual 1 cor. Dr. Eugen Solomon, med. cerc. 40 fil. Valer Șandru, 30 fil. Dr. Iuliu Maniu adv. în Blăș 5 cor. 40 fil. Dna Amalia Moldovan, 40 fil. Tirion Boteiu 1 cor. 20 fil, Liviu Bitea, 40 fil. Ioan F. Negruț 1 cor. Maria Vlăsa 40 fil. Otilia Dr. Negruț, 40 fil. Emil Viciu 1 cor. Emanuil Oros, 1 cor. 40 fil. Ioan Marele 20 fil. Iacob Murășan, 1 cor. Ioan Maior, 1 cor. 40 fil. Oct. Măcelariu, 80 fil. Ioan Brîndeu, 80 fil. Quintiliu A. Viciu, 40 fil. Artemiu Blăjan, paroch în Obreja 40 fil. și Danil Sabo, iurist 40 fil.

Suma tuturor suprasolvirilor e deci 36 corone.

Oferte benevole trimise după serată am primit de la următorii domni:

Iuliu Bardoși, insp. reg. în pensiune 1 cor. Ioan Hațegan, protopop în Cojoana, 2 cor. Iuniu Brut Hodosiu, director la „Patria” 2 cor. Andreiu Voda, paroch în Ormenișul-de-câmpie 2 cor. Nicolae Cristea, paroch gr. or. în Valea-Bulzului 2 cor. Ștefan Berinde, paroch în Câmpul-lui-Neagu 2 cor. 2 fil. Emanuil Comanescu, inv. Loves 1 cor. și Vasiliu Deciu, Sănmiclașul-mare 2 cor.

Primescă marinitoșii contribuitori și pe calea acesta espresiunea sentimentelor noastre de recunoștință.

Pentru soc. „I. M. Clain.”

Blăș, 26 Febr. 1902.

I. Sever Frățilă Traian German
preș. soc. cassar.

Noutăți.

Întru mărirea lui Dumnezeu. De când s'a reparat și s'a provădit Biserica cu iconostasul, carele lipsia cu totul — mai mulți bărbați și femei din popor au făcut daruri pentru înfrumusețarea aceleia. Intre cari: Ana I. Raicu a îmbrăcat prestolul cu o măsărită de dantelă foarte frumoasă în preț de 10 cor. Maria soția Dnului notar Ioan Bela și Maria soția judeului I. Ilea au înfrumusețat tetrapodul femeilor cu un acoperământ foarte frumos în preț de 10 cor. Raveca Ioan Irod a cumpărat un epatrafir cu 20 cor. Ioan Moldovan și Gligor Peroș un prapor cu 24 cor. Zosim Irod a procurat un Euchologiu cu litere latine în preț de 8 cor. Nicolae Rusalim a procurat o cruce de argint cu 26 cor. Ioan Tinel și soția sa Paraschiva a donat pe sama bisericii 100 cor. Finia Togan un stergariu Junele Töder Oprean un stergariu foarte frumos. Toma Oprean a donat bisericii 68 cor. Rusanda Crisca a procurat pe sama s. bisericii o evanghelie cu litere latine în preț de 25 cor. Familia Ioan Tănase a cumpărat Apostolul cu litere latine în preț de 12 cor. 80 fl. Ioan Aleman bani gata 4 cor. Paraschiva Toda și Nița Pervă câte o cingătoare. Ioana Herciș. Veronica Bucur. Finia Togan. Ana Ioan Achim. Anisia Togan, câte o masă. Maria D. Sava un stergar foarte frumos. Töder Z. Herciș un prapor roșu în preț de 26 cor. Rosalia soția preotului a procurat perdelele la ușile s. altarului în preț de 40 cor. pe cum și Icoana Domnului Christos și Maria în preț de 4 cor. Pentru toate aceste daruri și jertfe curatoratul bisericii noastre gr. cat. și pe calea asta le aduce cea mai ferbinte și caldă mulțumită și dorește, ca atotputernicul Dumnezeu să le respălătescă și să-i facă de bun exemplu poporenilor din Ghișasa-de-sus și jnr. Ghișasa-de-sus în 24 Februar 1902. Valeriu Stoian, adm. par. Töder Toda curator bis. — La stăruința preotului din Teuții-de-sus, au procurat pentru biserica gr. cat. din Satul-noi-de-sus credincioșii: Petru Sarca și Maria Triff o Evanghelie cu preț de 80 cor., Vasiliu Mihali și soția sa Maria Mociran un Liturgier cu preț de 8 cor., Georgiu Ciolte și soția sa Vărvară Breban un Triod cu preț de 20 cor., Alexă Horincar și Maria Cadar un Orologer cu preț de cor. 11-60. și Alexă Ciolte un dicherion cu preț de 40 cor.; ăr pentru biserica gr. cat. din Teuții-de-sus credincioșii: Vasiliu Triff și soția sa Părăscă Codre o Evanghelie cu preț de 80 cor., Ioan Petraș a lui Ananie și Părăscă Pop un Liturgier cu preț de 8 cor. și un Euchologiu cu preț de cor. 11-60., Dumitru Gagea un rind de vestimente bis. cu preț de 105 cor., Nuț Pop o cruce de metal cu preț de 40 cor., Ananie Petraș o cădelniță cu preț de 50 cor. Dumnezeu să le respălătescă! Teuții-de-sus, la 22 Februarie 1902. Iosif Stan preot.

Pentru fondurile archidiecezane. La fondul Internatului de fetițe au intrat următoarele contribuiri: Traian Hădărean. V. Cămarăș, Ioan Șara, Cârna, Nicolaș Tgan, Sibiu, Zacharie Pop. Chibulcut, Vasiliu Rus, Șeulia-de-câmpie. Valeriu Rus. Tothaza, Simeon Marcu. Gârbova-de-jos. Ioan Stalcu, Selcău. Ioan Popasu. Presaca, Ștefan Roșian. Cluș, Vasiliu Dancea. Gârbovița. Emil German, Turdasul-rom., Petru Nirăștean Ernot. Aurel Raț, Telec. Ilie Comșuta, Porumbac, Nicolaș Vișoi. Netot, Vasiliu Fărășan, Heșdate, Demetriu Moldovan, Chinceș, Aurel Poruț, Rediu, Ioan Bunea, Vad, Aug. Laurențiu, Cămarășul-deș., Ioan Pop, Gilău, Valeriu Rus Țăgșor, Gavrilă Pop, Feleac, Vasiliu Păpușescu, Popfalău, Alesandru Circa, Ogra, Ioan Chiciudean, Țagul-mare, Nicolaș Murășan. Crafalău, Nicolaș Aron, Timbăhaza, Georgiu Boeriș, Ciugudiul-de-jos. Iacob Pop. Socol, Ioan Șara. Vurpăr. Laurian Voda, Ormeniș Iuniu Br. Micu. Blaș, Iacob Domșa, Blaș, Nicolaș Popescu. Blaș, Iuliu Nistor. Blaș, Ioan Fodor, Blaș, Nicolaș Pop. Blaș, Alimpiu Costea, Spini, Nicolaș Recean,

Deșan, Victor Moldovan. Veza, Gavril Gavril Cornea, Ieni, Nicolaș Raț, Tritulde-sus. Aurel Dumbravă Habic, Ioan Brânzeu. Ciugușel, Nicolaș Radu, Telecul-rom, Georgiu Meseșan. Molosig. Georgiu Tulbure. Fildulde-sus. Teofil Gerasim, Deag, Aurel Giurca, Bucerdeu-viu., Pompeiu Butnariu. Valeajidanului. Vasiliu Urzică, Varviz, Ioan Bêrsan. Rachisel, Ioan Pop. Jabenita, Nic. Ungurean. Cămpeni, câte 10 cor. 53 fileri. Teodor Hârșan, Chimitelnic, 21-12 Georgiu Șerban. Șmig. 21-06 Vasiliu Suciș, Capușulde-câmpie, Artimon Blășan, Obreja, Ales. Dobrescu. Sebeș. Teodor Bordau Lita-rom. Simeon Crișan, Miens, câte 21-24 Ioan Deac, Rece-Cristur 21-06 Vasiliu Micușan. Suciș și Ioan Deac, Roșia, câte 5-27. Suma 769 cor. 75 fl.

Din Archidieceza. Augustin Almasan, adm. parochial în Sănmărgita, a fost numit paroch în Saleud. distr. Ernot. Dionisiu Boeriș, paroch în Veț, a fost transpus în aceeași calitate la Frâna, distr. Mediaș. Ioan Muntean, cooper. în Veț, a fost numit paroch, tot acolo. Ioan Medesșan, adm. parochial în Brateiu, a fost trecut în aceeași calitate la Adamuș, distr. D. Săn-Mărtin. Ioan Pop, paroch în Sôla, a fost dispus în aceeași calitate în Ciugudiul-sup. distr. Arieș. Iovian Andreiș preot în Csăki-Gărbău, a fost numit admin. protop. al tractului Dêrgea.

Din diecesa de Lugos. Cu terminul de 14 crt. n. se escrie concurs pentru dobândirea unui stipendiū de 300 cor. din fundațiunea fostului canonic Andreiș Pop Liviu. Pot concurge universitarii români gr. cat. din diecesa de Lugos, pe lângă aceea se mai potfesece să se alature estrasul de botez și inițiile sașu testimoniul. — Pentru ocuparea beneficiului de paroch al Grădișcei și protop. al Uniei-traiane se escrie concurs cu ziua de 30 crt. Emolumentele sînt: locuință cu 5 încăperi, superedificate economice, arător, 1950 jugh. competiță de pădure și pășune, lectical, stola etc.

Chirotoniri. Joi au fost ordinați intru diacon și mâne intru preoți clericii absoluți Valer Bugner, dispus adm. paroch. în Șeica-mică, distr. Mediaș și Gavril Trenca, la Lupôia, distr. Dêrgea.

Sciri personale. Vasile I. Suciș, cleric absolut, a fost numit prefect al tipografiei seminariale. Dsa și-a câștigat calificatiunea de lipsă, petrecând mai mult de un an în celea dintâi tipografii din Viena. — Clericul Ioan Bêlan, ascultător de teologie în an. III. în seminariul central din Budapesta, a trecut la 3 crt. cu dinstinctiune esamennu rigoros din studiul biblic și limbile orientale, fiind viu felicitat de comisiunea esaminatoră pentru acest succes. Distinsul tîrș e de nascere din Teuș și e trimis din partea Archidiecezei noastre. Primescă sincerile noastre felicitări. — Camil Velican, fiul rep. avocat din Alba-Julia Ales. Velican a fost promovat la universitatea din Cluș de doctor iuris. — Dr. George Proca, profesor la seminariul din Sibiu, a fost ales paroch și protopon al Mercurei, în locul lui Ioan Droc, pensionat.

Predici. Măne Duminecă, în 9 Martie n. va predica în biserica catedrală dl prof. Ioan F. Negrutiș.

Academia română își va începe anul acesta sesiunea generală la 7 April n.

Fisșpanul comit. Alba inf Zeyk Dăniel, care demisionase cu priieșul restaurații comitatense, va rămâne și pe mai departe. Ministrul de interne nu i-a primit abziecerea.

Masa studenților. Constatăm cu bucurie, că interesul pentru înființarea unei mese a studenților seraci de la gimnasul nostru crește tot mereu. Pentru augmentarea acestui fond păr. Artimon Blășan din Obreja și soția Ana, a dăruit 50 cor. Atanasiu P. Bologa, preot gr. cat. în Lupeni, a dăruit 10 cor.

„Consum“. La 1 Martie n. societatea comercială din Blaș și-a ținut a X. adunare generală. Din bilanțul prezentat cu acesta ocașie se constată, că afacerile anului trecut au fost încheiate cu o pierdere de 9443-13 cor. care rezultă din lipsa numerarului și din crisa economică. Cu acesta ocașie au ieșit din direcțiune în urma veebimii domnii I. F. Negrutiș, I. Br. Hodosiș și A. C. Domșa, fiind realeși. De asemenea a expirat mandatul comitetului de supraveghiere fiind din nou realeși Dr. I. Marcu, I. Murășan, S. Stan, D. Trifan și G. Precup.

„Arieșana“ institutul de credit din Turda, în adunarea sa generală ținută la 1 crt., a votat fondului spitalului studenților din Blaș 30 cor., ăr pentru masa studenților 25 cor.

Dare de samă și mulțumită publică. Cu ocașiunea petrecerii cu dans aranjate în 9 Faur a. c. cu scopul de a procura vestimente preoțesce la s. biserica gr. cat. din Cămpeni au binevoit a ne da ajutorul moral și material contribuind următorii St. D-ni și D-ne: Dr. Zosim Chirtop 20 cor. câte 10 cor. Nicolae Coțbișel și Magyar Bertalan; Aurel Joannette 6 cor. 66 fl.; câte 5 cor.: Iuliu Poruț, Vas. Tomuța și Hans Binder; câte 4 cor.: Dr. Laurențiu Pop. Alesandru Ivașcu. George M. Corcheș. Danil Joannette. Löwy Zsigmond, Ioan Nicola Mihail Palade. Pnc Constantin și Nicolae Ungurean; Morariș Alesandru 3 cor 20 b. câte 3 cor. Boglucz Săndor, Marc Vasile, Mucea George, Muntea George, Ponoviciș Ioan Marc Vasile a Samfiri, George Todea, Gavril Lăgy Tuliș Ioannette Nicolae Sabo. Radu Iantea, Keresztes Iosif, Mihail Motora Nicolae Orlea. Aviron Bolog. Aron Palade. Ioan Vlas junior, Aljázovszky Károly, Mezei Dăniel, Florea Topăreșan, Csiky Lajos, Aurel Bêrsan, Schnorer Károly, Morariș Iosif, Virgu Corcheș, Romul Marcu, Mușă Iuliș, Enyedi Ioan, Petru Sêrb, Demetriș Ieloziu Bota Vasile și Pațita Isnas; câte 2 cor. St. Dne. Ana Filip, Eufimia Pop, Regina Dragomir, Antoinette Fodor, Êrșek Elekne Knok Tamás, Nemes Károly Schäfer Ferencz, Ebergényi Béla, Drottloff Iános, Mihail Cirlea Alesandru Papiș Iosif Arieșan, Demetriș Goia N. N. Motora Carolina, Mucea Nicolae, Plic George, Șeica Todoruț, Petru Simu, Teleguț Iustina, Enyedi Ioan, Ioan Vlășa, Nicolaș Palade, Teodor Orlea, Petru Sabo Kolozsi Iosif, Mera Ana, Coste Petru, Schazel Iosif Șehelaga N. Giurgiu Maria, Antal Ianka, Kovács Gyula, Dr. Szabó N. Lăzăr Iozsef Wauer Iulius, Takács Iozsef, Zselyonka Iozsef Marcu Traian, Némedy Ferenz Wittmayer Eugen, Müller Andreas, Traian Todea; câte 1 cor. Karl Jozsef, Mesterházy Imre, Mihail Iancu, George Nicola, Patrieș Palade, Szilágyi Iosif Pașca Rachila, Mihel Nicolae, Dr. Alesandru Bordia, Dr. George David Romul Kolozsi, A. Danciș, Silviu Lazar, Tabkovits Săndor, George Danciș; N N. 50 ăr câte 40 b. x y. Tubuț George, și Mecia Petruț. — Veduva Elisaveta Beudea, a contribuit 22 cor. — Suma tuturor intratelor atinge frumoșă sumă 323 cor. 56 fl — din cari subtrăgându-se speșele de 100 cor 12 fl — rezultă un venit curat de 223 cor. 44 fl. Tuturor marionimșilor contribuenți și sprijinitori li-se aduce și pe calea acesta cea mai bine simțită mulțumită. Cămpeni în 20 Faur 1902. Cu totă stima Nicolaș Ungurean preot gr. cat.

Petreceri. Reuniunea de cântări și musică „Unirea“ din Varadia, aranjază la 9 Martie n. un concert, impreunat cu teatru. Venitul curat e destinat pentru pictarea bisericii gr. cat.

Necrolog. † Ignatiș Szilágyi, preot gr. cat. în deficiență în Terebesci, a repausat la 28 Februarie a c. provăzut fiind cu SS. Taine în anul 55 al vieții și 30 al preoției și căsătoriei — Iuliș Marchesș, stud. de clasa III. gimnasială în Siget, a repausat în 4 Martie st. n. 1902.

În veci amintirea lor!

PARTE SCIINȚIFICĂ-LITERARĂ.

PROVEDINȚA.

Traducere liberă din limba italiană.

(Continuare.)

Cele dintăi momente durerose, sfâșietore și înspăimântătoare — e imposibil a le descrie, a fost o scenă, a cărei groză nu se poate închipui!

Pruncul zăcea pe pământ plin de sânge, glonțul îl nimerise tocmă în inimă. Fulgerul n'ar fi putut fi nici mai repede, nici mai teribil! Gaston, mai smulgându-și părul din cap și plin de sudori pe frunte, se sbătea ca un animal sălbatic în mijlocul amicilor săi, cari s'au aruncat asupra lui ca să-l împedeze a se sinucide. Nu era desperațiune, ci deliriu!

Chiar eu însu-mi fugiam în sus și în jos ca un nebun! După câte-va minute am luat în brațe trupul rece al bietului prunc, care se părea că doarme, l'am dus în chilia mea și l'am pus în pat.

Întorcându-mă la locul, unde era Gaston — îl aflai că și-a pierdut simțurile. Am profitat de ocaziune pentru ca să-l ducem din acel loc nefericit. Îl puserăm în căruța contelui B... care-l conduse la casa sa, situată la o distanță de câțiva kilometri.

După ce am concredut și recomandat pe nefericitul Gaston grijilor tuturor amicilor, eu trebuia să mă pregătesc de o misiune cu mult mai sfâșietore și mai teribilă!

Contesa — mirându-se că nu se mai reintorce bărbatului cu fiul său — putea să sosescă în tot momentul. Îmi strinsei toate puterile fizice și intelectuale, mă armai cu tot curajul posibil, și poruncii visitiului să mă conducă la castelul de Valgrand.

Am parcurs scurta cale — mai afară de mine. Când mă aflai în fața castelului, unde domnia tăcere și liniște mormentală, și unde și acuma respira pace și fericire — numai atunci am priceput limpede greutatea misiunii triste ce mi-am luat asupra mea! M'am oprit, picioarele mi-se îndoiu, inima îmi bătea de morțe. Sara era splendidă, un vînt dulce și ușor sufla printre crengile arborilor.

Contesa se preumbla veselă și liniștită în grădinața dinaintea castelului. Trecând pe dinaintea unei ferestri de a palatului — merse în salon de se uită la orologiul și chemând un servitor îi zise:

— Germano! domnul conte înopteză prea mult. Mergi și adă-mi acasă copilul pentru că e târziu și mă tem să nu i-se întâmple ceva.

În momentul acesta ași fi preferit ca pământul să se deschidă sub picioarele mele și să mă înghită! Eram cât pe aci să mă întorc îndărăpt — ne mai avînd curaj să-mi îndeplinesc misiune greaua mea.

Domna Valgrand mă văzu și se apropie de mine zimbînd. Ea n'a fost observat pe fața mea nici o supărare și credea de sigur că Olivier și Gaston vin îndărăpt la o mică distanță. Mă apropiail de dînsa, o luai de mână dar nu eram în stare să rostesc nici o vorbă. Ea mă privi lung, tresări, se făcu albă ca zăpada și mă întrebă cu voce duioasă:

— Dar unde e bărbatul meu? fiul meu?...

— Dîmnă — îi zise în fine — ieri DTa aveai tot dreptul, că ori ce fericire să spăsească... Astăzi erai cea mai fericită dintre toate dîmnăle... er acum ești cea mai nefericită!

— Unde e bărbatul meu?... unde e fiul meu?... repeți érá-și.

— Bărbatul DTale trăesce.

— Fiul meu a murit! esclamá dînsa cu voce sfâșietore.

Eă nu mai sciam ce să-i răspund.

Ea erupse în un strigăt și luându-mă de braț — zise:

— Spune-mi drept! DTa mă înșei, îmi mințesci!... Aceea e imposibil! Se va fi rănit jucându-se, érá totul... dar n'a murit... DTa mințesci!

Nu m'am putut stăpâni să nu încep și eu a plînge și a suspina...

— Așa dară e adevărat! e adevărat! repeția dînsa — sfircicându-și vesmintele și smulgându-și părul din cap. Fiul meu e mort! nu l'au omorît!... El bine — adanse resolută — du-mă la locul unde se află... voesc să-l ved!

Chiar de asta mă temeam eu. Mă încercai să o rețin, dar dînsa mă trăgea cu o putere suprafirească.

— Voesc să-mi ved pruncul... nu mă poți împedeza să-mi ved fiul! zicea cu voce sfâșietore.

— Dîmnă — îi zise în ton poruncitor — trebuie mai întăi să veți pe bărbatul DTale. Am lăsat pe Gaston în o stare gravă, în o stare de compătimit, pentru aceea la dînsul trebuie să mergem mai întăi. Dacă DTa nu-l vei mângăia și nu-l vei încuraja, el va muri de durere, de desperațiune. Nimene altul, numai DTa îi poți mântui, și de voesci să trălescă — nu e de pierdut nici un minut.

— Da, da, ai tot dreptul... Dar Dumnezeu meu! ce s'a întâmplat?

Și fără ca să mă întrebe pentru ce Gaston nu stă lângă fiul său, ea mă trase spre trăsura mea, ne puserăm în dînsa și ne pornirăm spre castelul contelui B... Când am ajuns la castel — era mai la mîezul nopții, și dîmna Valgrand nu cunoscea de cât numai o parte din adevăr. Credea că fiul ei a murit cădînd de pe terața mea. În tot chipul mă încercai să o mângăi, să-i alin durerea.

— DTa ești pie — îi ziceam — ești mai tare de cât el; ai mângăierea sfîntă și nespuse a religiunii; ai pe Dumnezeu, carele te susține, până când — nefericitul, nu te are de cât numai pe DTa.

Convingerea mea era, că acei doi nefericiți nu se vor pute scăpa de cât numai împrumutat. Credeam că desperațiunea lor s'ar pute alina prin mângăierea împrumutată, priu afectul comun.

Înse m'am înșelat!

Abia ajunserăm la castelul contelui B... m'am grăbit în chilia în care era Gaston, vîind să-l pregătesc la primirea muierei sale — pe carea o lăsasem în trăsura. Deschisei ușa chiliei și intrai. Îndată intră și contesa, care mă urmase fără ca să leaă samă.

Gaston ședea pe un divan cu ochii închiși și cu gura deschisă, părea că e un hăbenc, era cuprins de nebunie. Cât ce a vădnt pe muierea sa, s'a sculat în picioare, o privi, seose un țipet înfiorător și cădu numai de cât la pămînt... După câte-va ore când sorele apăru să înveselescă natura cu razele sale strălucitoare și binefăcătoare, tot eu aceea trăsura cu care am venit, plecarăm la castelul de Valgrand împreună cu Gaston lipsit de simțiri și cu trupul pruncului, pe care mamă-sa — mai nebună de durere — îl ținea pe genunchii săi.

III.

Nu țî-se pare, amice, destul de sfâșietor cât țî-am povestit până acuma? Dar încă nu e totul. Gaston își recăstigă simțirile, dar nu și rațiunea: când își veni în ori, era nebun! Nebunie furiósă, pe care prezența muierei o măria în loc de a o alina, și era cu mult mai înspăimântătoare, pentru că nu ștergea nici de cât din mîntea sa tragica întimplare. El credea că după ce a ucis pe fiul său — a fost osîndit la morțe, credea că a reușit să fugă, tocmăi când era să fie dus la locul de pierdere și că muierea sa îl cerca să-l deie pe mîna calului. Pentru aceea era liniștit, când se afla singur cu mine, cât ce vedea înse pe contesa, scotea țipete gróznice.

Acésta înzădar îl ruga plîngînd, înzădar se încerca a-l asigura cu cuvinte înbitore, bietul nefericit — cuprins de o spalmă nespuse se ascundea după mobile, sau smulgîndu-se din tragelele brațe ale muierei, palid și tremurînd, mergea în locurile cele mai ascunse ale castelului, și numai cu mare osteneală îmi succedea să-l reconduc în chilia sa.

La început credeam că e un deliriu momentan, dar ferbințala ererilor — în loc să înceteze — creșcea. Nu-i plăcea să se apropie nime de el, numai eu; eu eram singura persoană în care se încredea. Nefericita muiere trebuia să se rezigneze să nu mă deie față cu el. Dînsa pierduse în aceea-și zi pe bărbatul și fiul ei, pe cari îi iubia atât de ferbinte...

Dacă dînsa n'ar fi avut pe Dumnezeul celor necăjiți, dacă aceea nefericită n'ar fi avut pe Dumnezeu, carele mângăie și înaltă, pe Dumnezeu cel plin de îndurări, care ține cont de totă lacrima noastră ca să ne-o răsplătescă din imbelșugare — ce ar fi fost de biata muiere?

Atunci am vădnt și am pipăit cu mîna ce minunî poate produce credința și resignarea creștină. În nenorocirile cele mari și multe ale vieții — filosofia nu ne dă nici o mângăiere, nici un ajutor; numai religiunea și singură religiunea e aceea, care ne învață și ne ajută a suferi cu paciință și cu resignare.

Dîmna Valgrand se resignă, se rugă pe ruinele fericirii sale, și — ajunsă la culmea nenorocirii sale, — nu s'a tînguit nici când în contra Provedinței. Își păstra pururea purtarea unei Sfînte, unei Martire. Era signră că Olivier n'a murit cădînd de pe terața — cum i-am fost spus eu, — a fost înțeles dînsa toate, toate le-a găcit. Dar acest secret îngrozitor îl ținea ascuns în fundul inimii sale sfâșiate și nu-l descoperé nimînu.

(Va urma.)

HIGIENA CLERICALĂ

(după Dr. A. Stöhr.)

(Continuare.)

Cel mai mare efect îl ajunge oratorul atunci, când predarea lui cade asupra ascultătorilor cu puterea și urgența unei vorbiri directe, adică ca și când ar vorbi cum se zice „între patru ochi“. Despre cardinalul Richelieu, spun contemporanii lui, că tot de una când predica se pare că vorbește cu cineva direct, și cei ce-l audiau tresăreau de odată, că presupuneau că stă chiar înmădiat înaintea ochilor lor.

Am zis mai sus, că o recerintă principală pentru orator este ca organul de respirație (plămânile) să fie bune și tari și puterea de respirație să fie mare, apoi instrumentul vocal să fie întreg și cu un cuvânt să poședă o anumită ușurătate în manauarea întregului aparat fonetic. Ascultătorii nici să nu observe mecanica resuflării, pentru că îndată ce observă ascultătorii osteneala oratorului, se distrag de la obiectul oratoriei și se lăgă cu atențiunea de subiectul ce suferă, și atunci efectul vorbirii e pierdut fiind că acum nu e vorba de a admira ci de a compătimi pe orator.

Eu cunosc numai un defect singur, ce n'are însemnătate pentru orator, și acesta e miopia, ba din contră pentru un orator începător, e chiar un avantaj.

Istoria oratoriei scie să ne conserve multe nume de a oratorilor mari, cari au fost lipsiți de vedere. Un orator începător — predicator — nu poate fi scutit de o anumită frică și confuziune, când stă față în față cu ascultătorii, și când ochiul lui ager întâlnește privirile ascultătorilor, ce stau ațintite asupra-i, și bătaile inimii se par că se grămădesc fără voie și produce un anumit tremur numit „friguri oratorice“, cari mereu îl admoniează, că el e obiectul și scopul atâtor priviri curioase; și când privirea lui întâlnește în șirul auditorilor un zimbet ironic sau presupune alt ceva malițios, foarte ușor își poate eși din curajul păstrat cu atâta osteneală și catastrofa e gata.

Miopul înse, de o catastrofă provocată în felul descris mai sus, e scutit; el poate privi fără frica în fața ascultătorilor, pentru că el nu-și în stare de a distinge acurat nici singuraticile persoane, nici nu se poate prin urmare necăji de mimica unui ori altui dintre ascultători.

E la loc să amintesc aici despre unele recerinte fizice a unui orator sau predicator; aceste aparțin actului introductiv sau principal și celui final adică: executarea tehnică a acțiunii de predicare pastorală, ce își are originea în proiectul și în studiul predicii bisericesci, și cari cuprind în sine memorisarea și exercitarea. Aici am în vedere specială: predica ca o lucrare cu mare grijă pregătită și ca un lucrare de artă, și nu considerată ca o inspirațiune momentană — ex abrupto. Noi, ce e drept întâlnim une ori oratori geniali, cari în ori ce loc și timp, sînt în stare de a scote ca cu o mână risipitoare, aurul oratoriei ca din o cameră plină de tesauze, și a-l arunca cu mult avînt între ascultătorii entusiasmați. Dar de multe ori se întâmplă că unii ca aceștia adese ori sînt numai erol de frase. Desbaterile parlamentare și pledoierile judecătorești sau

disputele învățaților, recer ce e drept, ca să vorbească și fără multă pregătire, dar în aceste cazuri nu pretinde nime, ca o atare vorbire să fie perfectă și în ce privește arta, ba trebuie să șcim că în atari cazuri și obiectul și și forma vorbirii sînt un ce propriu a oratorului adică sînt neseeparabile de chemarea lui, la ce îl ajută și faptele concrete ce le aduce în argumentațiunea sa.

La predică înse și sfîntenia locului, serioșitatea obiectului și respectul ascultătorilor, pretind o pregătire serioasă și corespunzătoare, ce și din punct de vedere igienic în mod împărativ se impune. Dacă o vorbire mai lungă, este și provocă o iritațiune și osteneala puternică pentru spirit și pentru corp, cu atît la mai mare probă e supus organul creațiunii spirituale prin o propunere sau discurs neprelucrat sau fără cadre, ori cît de deprins ar fi cineva, de ore ce ideile trebuie cu răpeștiune și siguranță tot odată cernute, alese și și reproduse ca icône bine resonătoare, și nu este nici un punct de repaus în întreaga țesetura complicată a creșterii, ca barêm pe un moment se liniștescă mișcarea moleculară, și de și ni-se pare nouă cum că atari producțiuni intelectuale, înțeleg la talente înăscute, se succed cu ușurătate și fără încordare, ca și nisce jocuri de arte acrobatică, totuși pulsul potențiat, fața aprinsă, cît și resuflarea repede ce se arată cătră finea unei atari prestațiuni oratorice, ne demustă tot odată și o încordare vedită a puterilor individuale. Și încordarea prea mare a creșterii, de la un timp se arată în consecințele, cari sînt: o schimbare morbulentă sau o debilitate anumită a forțelor de reproducere și prestațiune; și până când durează întreaga putere a tinereții și și a bărbăției, atari simptome ce e drept se arată mai rar; dar în dată ce bătrăneța începe a-și arunca cele dintâi umbre admoniatore spre calea vieții, încep a se arăta semnele de defectuositate și suferință și de o tocire timpurie în instrumentul acel tare de odinioară a creațiunii spirituale, de care s'a făcut abus prea mare în tinerețe. O impedare mai desă în vorbire, un fel de căutare după cuvinte o greutate și luptă în limba etc. încep din zi în zi și se pare că voiesc a conturba cursul cel liniștit de odinioară, și tot mai rar să aprinde fulgerul eugetului, strălucirea geniului și tonurile, cari trebuie să lovescă inima, ele devin mai debile și mai fără putere. Pe un scurt timp mai stă la dispoziție rutina și o anumită elegantă a tehnicei, dar și aceste mijloce auxiliari nu peste mult se trec, dispar, și atunci să pare a se repeta pe amvon scena de compătımire între lupta puterii ce decade și între nisuița de a te afirma pe locul predilect de odinioară. E constat prin experința medicilor, că cele mai dese cazuri de amețiri pe tribune sau amvone, vin înainte mai cu samă la oratorii sau predicatorii mari și de talent, ce s'au deprins a vorbi mai des ex abrupto. Și deși în mod absolut nu se poate afirma că oratorii și predicatorii cari și-au studiat bine vorbirea, ar fi scutiți de neputințele amintite, ce își au cauza în legile eterne: cum că toate sînt supuse schimbării, totuși în una e sigur cel ce și-a studiat bine tema, și aceea consistă în conștiința, că studiându-și rola, poșede un mijloc sigur contra așa numitei tremă și iritațiuni nervoase, ce și la cel mai

exercitat încă îi face ca pulsul să-și bată mai repede barêm la începutul vorbirii. Acest simțemint de siguranță și în decursul vorbirii, subministră oratorului aceea liniște prețioasă, ce nu-l lasă a simți osteneala și dă posibilitatea, ca să-și desvölte și arete în momentul de lipsă totă puterea cuvîntului oratoric.

(Va urma.)

LA CHESTIA ROSARIULUI.

Răspuns la reflexiunile despre chestia rosariului, subscrise de părintele George Șuta, paroch român gr. cat. în Sătmar, Mofținul-mic, din diecesa Orădană, apărute în Nr. 40 și 41 al „Unirii“ din Blaj.

(Fine.)

A doua parte esențială a Rosariului în cărțile rituale ale ritului românesc gr. cat. este următoarea: „Născătoare de Dumnezeu Fecioră, bucură-te ceea ce ești plină de dar, Marie, Domnul este cu tine, binecuvîntată ești Tu între muieri și binecuvîntat este rodul pântecelui tău, c'ai născut pe Mântuitorul sufletelor noastre“. Zisa rugăciune în Biserica latină sună cum urmază: Bucură-te Marie, plină ești de dar, Domnul este cu Tine, binecuvîntată ești între toate femeile și binecuvîntat este rodul trupului tău Isus“. Ori și care vede, că deosebirea este mică, totuși sînt silit a mărturisi, că acele două adause, cari s'au făcut de Biserica română gr. cat. adică la început și la sfîrșit la această a doua parte esențială a rosariului sînt foarte evlaviöse.

A treia rugăciune, care este una din părțile esențiale la recitarea rosariului, și care să cetesce în cărțile rituale române gr. cat. este următoarea: „Prea sfîntă Marie, Maica lui Dumnezeu, rog-te pentru noi păcătoșii, acum și în ora morții noastre. Amin“. Tot așa este și în Biserica latină. Așa se cetesce în cartea sus citată a părintelui Constantin Lucaciū pag. 8, și 9. Proposițiunea maioră și minoră a silogismului este dezvoltată. Dar cu toate acestea mi-se pare a auși pe părintele Șuta: Nego consequentiam, ce ai dedus din acele două premise. Consecința dedusă din acele două premise este următoarea: „Prin urmare numai de cît părintele Șuta trebuie să admită recitarea rosariului, alt fel va căde în contra-zicere“. Consecința sus amintită se dovedesce așa, Christos Dumnezeu ne poruncesce tuturoră „Orați sine intermissione“; atunci între creștinii sau latini sau români gr. cat. mai ales țărani muncitori, alte rugăciuni nu știu de cît „Tatăl nostru carele ești în ceruri...“ „Născătoare de Dumnezeu Fecioră...“ și „Prea sfîntă Marie, Maica lui Dumnezeu...“; prin urmare mulțimea norodului creștin român gr. cat., care este muncitoare, și care scie numai sus numitele trei rugăciuni le poate repeta de câte ori îi pare și-i place fără de a fi oprită de ritul român gr. cat. Acestă evlaviösă și meditată repetare a sus numitelor rugăciuni, formeză rosariul. Discutând cu părintele Șuta întrebuițez forma silogistică și școlastică; căci p. Șuta la discuțiune șerpuesce la dreapta și la stînga, dar cu forma școlastică și silogistică nu mai are unde șerpui; căci cu forma școlastică și silogistică discutând nu este loc de șerpuit. Dar ori trebuie după principiul admis de părintele

Șuta „qui bene distinguit bene docet“, a distinge premisele silogismului, ori trebuie tăgăduit, și după aceea trebuie adus dovadă, ori trebuie întrebuițate subdistinguiții ori a tăgădui sau a admite consecința.

Părinte Șuta! nu-ți mai rămâne alta de făcut, de cât să tăgăduiesc, că în cărțile rituale ale ritului român gr. cat. nu sînt conținute acele trei rugăciuni mai sus numite adecă: „Tatăl nostru carele ești în ceriuri...“, „Născătoare de Dumnezeu...“ și „Prea sfântă Marie, Maica lui Dumnezeu...“. Ca să scapi de nevoie trebuie să mai tăgăduiesc porunca lui Christos „Orate sine intermissione“, în care cuvînt implicit este conținută recitarea rosariului. Înțeleg foarte bine, că se poate ruga cineva făcînd fapte bune, cetînd o carte evlaviosă, dar deosebit de asta sînt minute, sînt ciasuri, în cari simțesce creștinul nevoia de a se ruga și cu rugăciunile orale. Ca să scapi de nevoie, trebuie să mai tăgăduiesc, că o mulțime de creștini muncitori, cari nu știu numai acele trei rugăciuni mai sus numite, nu pot să le repetescă de câte ori le place, (și repetarea acesta formeză rosariul.)

Părintele Șuta trebuie să scie, că pentru a mă convinge, are să aducă dovezi și argumente convingătoare, că între Români gr. cat. este interzisă, este oprită recitarea rosariului. De pildă un argument, care mă va convinge cu desevîrșire, și atunci mă voi pleca tesei părintelui Șuta, va fi un ordin expres a unui sobor român gr. cat., care opresce recitarea rosariului între Români gr. cat. Dar acest argument nu vei pute să-l aduci nici odată; căci decisiunile soborilor, trebuie să fie basate pe legea lui Christos, care lege este în contra părintelui Șuta; căci însuși Christos poruncesce tuturor: „Orate sine intermissione“, în cari cuvinte este conținută implicite recitarea rosariului, bătîr pentru săracii muncitori Români gr. cat., cari știu numai acele trei rugăciuni mai în urmă pomenite. Înse decisiunile unui sobor legitim trebuie să fie basate pe învățăturile sfinților părinți; sfinții părinți sînt în contra tesei părintelui Șuta; căci sfîntul Ciril fost Patriarch în Alesandria din Egipt în omilia lui în contra lui Nestoriu zice: „quisnam poterit tuorum laudum praeconia explicare, Maria, Mater et virgo?“ În aceste cuvinte implicit este conținută recitarea rosariului. Decisiunile soborilor trebuie să fie basate pe tradițiuni, cari în ori ce Biserică, catolică de ori ce rit să fie, sînt cărțile rituale; cărțile rituale ale ritului Român gr. cat. am arătat în acest paragraf, că sînt în contra tesei părintelui Șuta; prin urmare nici un sobor român gr. cat. nu va decide în favoarea părintelui Șuta.

Dar părintele Șuta produce în favoarea și conprobarea tesei sale enciclicele Pontificilor romani. Regret, că părintele Șuta mă silesc de a-i spune adevărul în față. Părintele Șuta cetesce și nu înțelege enciclicele Pontificilor romani; pentru că dacă el le-ar fi înțeles, nu le-ar fi produs în conprobarea tesei sale, căci citatele enciclice se opun cu totul în contra tesei părintelui Șuta, și o distrug cu totul. În adevăr, numitele enciclice zic, că ritul român gr. cat. să se conserveze în totă puritatea și întregitatea lor, și tocmai acesta puritate și întregitate, în care părintele Șuta trebuie ca se conserveze ritul român gr. cat., nimicesce și distruge cu desevîrșire tesa părintelui Șuta în contra recitării rosariului, căci în cărțile rituale ale ritului român gr. cat. sînt conținute:

„Tatăl nostru“, „Născătoare de Dumnezeu“ și „Prea sfîntă Marie“, rugăciunile, cari formeză esența rosariului. Pe acestea trei rugăciuni Pontificii romani cu enciclicele adresate capilor bisericii române gr. cat. nu le-au șters din cărțile rituale ale zisului rit, ci din contră l-au lăsat cu ordin, ca să rămână în totă întregitatea, ca părți esențiale și ca sîmînță a sfîntului Rosariu.

10. Părintele Șuta tot în conprobarea tesei sale mă produce cuvintele părintelui Nilles adecă „sanctorum Patrum sensum esse: Graecae Ecclesiae ritus legitimos et aequae sanctos esse, quam sint latinae Ecclesiae.“

Răspuns. Concedo totum et nihil contra meam thesim. Pentru că am arătat părintelui Șuta, că ritul gr. cat. nu este în contra recitării rosariului, ci în favoarea lui (să cetesci paragraful 9. al acestui articol).

11. Eū știu, că părintele Șuta mă va pute reflecta. Dar esența rosariului nu consistă numai zicînd un „Tatăl nostru“ și după aceea 10 „Născătoare de Dumnezeu...“ consistă și în misterii.

Răspuns. Recitarea rosariului împreună cu misterii de bucurie, de durere și de slavă, pe cum le-am arătat în paragraful 7. al acestui articol, are us numai între acei creștini, cari știu ceti, dar n'are us între creștinii cari nu știu ceti; alt fel creștinii, cari nu știu ceti, n'ar pute să recite rosariul, pe când noi vedem, că mulțimea creștinilor, cari nu știu ceti, reciteză rosariul în simplitatea lor fără să pomenescă acele misterii.

12. Părintele Șuta tot la pag. 334, Nrul 41 al „Unirii“, mă produce încă un alt argument măi frumos și măi puternic!!! spre combaterea tesei sale, și în contra introducerii recitării rosariului între Români gr. cat. Ecă cuvîntul părintelui Șuta: „Păretele despărțitor, ce ne separă de cătră frații de un sânge, nu s'ar micșora, ci înălța“.

Părintele Șuta la sfîrșitul propozițiunei sale adauge: „S'ar înălța acele 4 dogme“. Părintele Șuta ar dori să micșoreze, să fărime acel părete înspăimîntător, dar acum prin cuvîntul „S'ar înălța“ se teme, că prin introducerea recitării sfîntului rosariu printre Români gr. cat., acel părete despărțitor ar fi măi înspăimîntător. Mi-se pare, că părintele Șuta este bun de a sfătui pe alții, dar apoi sfaturile date altora, el nu le urmăză de loc.

În Nrul 40 al „Unirii“, pag. 327, columna 1. mă sfătuieste: qui bene distinguit bene docet“. Și pe mine mă silesc să-i răspund: „Medice cura te ipsum“. El pe mine mă sfătuieste de a face deosebire între credință și lege, între cult și instituțiune și pe urmă el își permite de a amesteca la un loc păretele despărțitor; adecă acele patru dogme cu o simplă practică evlaviosă, care este recitarea rosariului. Căci părintele Șuta se teme, că dacă pe acel părete despărțitor, adecă dacă pe acele patru dogme s'ar măi adauge și recitarea rosariului, s'ar înălța păretele despărțitor. Apoi ce are de a face dogma, care nu se poate schimba cu o curată practică evlaviosă?

13. Părintele Șuta ca să spăimînteze la urmă pe Români gr. cat. de a nu recita rosariul, în Nrul 41 al „Unirii“, pag. 334, columna 3-a, étă ce zice: „Atunci am pute privi peste ruinele Cartaginei“. Adecă dacă s'ar introduce recitarea rosariului între Ro-

mâni gr. cat. Biserică română gr. cat. s'ar ruina cu totul.

Răspuns. Qui bene distinguit bene docet; atqui părintele Șuta nu scie distinge bine; prin urmare în loc de a învăța pe cineva cu scrierile sale, torturează teologia și nebunesce și pe aceia, cari nu pricep ce scie, și se face singur de ris față de aceia, cari pricep. De sigur, că Biserică română gr. cat. s'ar ruina, dacă s'ar despărți de Biserică catolică de Roma, firesce, atunci am pute privi peste ruinele Cartaginei, dar prin recitarea rosariului între Români gr. cat. așa sînt departe ruinele Cartaginei și așa este departe de a se ruina Biserică română gr. cat. cât este de departe ceriul de pămînt; căci alta este dogma, alta este o simplă practică evlaviosă. Că dacă ar fi trebuit de acum înainte inferite în cărțile gr. cat. acele trei rugăciuni, adecă Tatăl nostru, Născătoare de Dumnezeu și Prea sfîntă Marie, cari formeză părțile esențiale ale rosariului și eū așa fi zis: nu se poate introduce rosariul, este cu neputință, pentru că ritul în cărțile sale nu admite schimbare, dar pe cât timp părțile esențiale ale rosariului sînt conținute în cărțile rituale, recitarea rosariului între Români gr. cat. nu este nici de cum în contra ritului lor; căci chestia în acest cas se schimba cu totul; căci nu poate să fie vorba de acum înainte de părțile esențiale alcătuint rosariul, chestia de acum înainte va fi dacă Români gr. cat. pot ori ba repeta de câte ori le place acele rugăciuni, adecă „Tatăl nostru“, „Născătoare de Dumnezeu“ și „Prea sfîntă Marie“. De acum înainte părintele Șuta trebuie să dovedescă, că mulțimea de creștini Români gr. cat., care nu scie alte rugăciuni, de cât acele trei rugăciuni mai sus numite este oprită de a repeta de măi multe ori după placul lor (care repetare formeză rosariul) și este oprită de ritul român gr. cat.; acest lucru Părintele Șuta nu-l va pute dovedi cât lumea și pămîntul.

În calendarul român gr. cat. reproduc de părintele Constantin Lucaciū în cartea lui măi sus citată, se cetesce introducerea cultului măi multor sfinți, cari au fost extras curat din calendarul latin. Bună oră Ianuar 16, închinarea lanțurilor s. apostol Petru (și totă lumea scie, că acele lanțuri să păstrează în biserică sfîntului Petru în vinculis în care biserică eū subsemnatul am chiar sărutat acele lanțuri). Martie 19 Mucenicii Chrisant și Darie, mucenicii în orașul Roma. Martie 14, cuviosul părinte Benedict, care s'a născut și murit în țara Italia. Martie 30, cuviosul părinte Leon, care a fost papă. April 13, părintele Martin. Iuniu 29, ss. apostoli Petru și Pavel. Novembre 17, sfîntul părinte Grigorie, care a fost papă. Novembre 24, părintele Clement, care a fost papă. Decembrie 7, cuviosul părinte Ambrosiū, care a fost episcop în orașul Milan în Italia. Decembrie 18, mucenicul Sevastian, care s'a născut în Italia, a fost căpitan sub împăratul Dioclețian, și a fost mucenic în orașul Roma. Încă alt ceva, în ritul român gr. cat. s'a introdus liturgia Preasfințitelor făcută de s. Grigorie Dialog (adecă s. Grigorie papa), și cu tôte acestea introduceri, făcute în calendarul și ritul român gr. cat. acest rit a rămas neclintit, și încă slavă Domnului, pentru aceea n'am privit și nici nu vom privi nici odată „peste ruinele Cartaginei“ care atăta înfricoșeză și înspăimînteză pe părintele Șuta. Dar ce caut eū de a repro-

duce introducerile făcute în contra calendarului român gr. cat. și extrase chiar din calendarul latin, pe când însuși părintele Șuta îmi dă armele, pe cari eu le pot întorci în contra lui? Ecă ce scrie părintele Șuta în Nrul 12 al „Unirii“, pag. 96, columna 2-a la mijloc. „Bunul nostru Episcop, prin circularul său ce poartă datul Nr. 1019, anul 1889 a dispus, ca întrăgă luna Octobree să fie dedicată Mariei și mirelui ei Iosif, recitând fieșce care preot la finea liturgiei trei Născători și rugăciunile prescrise“. Dacă se cotesce calendarul gr. cat. nu se găsește serbarea s. Iosif mirelui prea sfintei Feciore, și etă acum că la anul 1889 îi este dedicată întrăgă luna Octobree, și pentru acésta n'am privit și nici nu vom privi „ruinele Cartaginei“ adecă ruina Bisericei române gr. cat. Și apoi dacă între Români gr. cat. se va introduce și se va recita sfântul rosariu în cinstea și în lauda prea sfintei Mame a lui Dumnezeu, fără ca asemenea introducere să fie inferită în calendar, asemenea introducerea zic, va ruina Biserica română gr. cat? De la 1889, când s'a introdus în diecesa Orădană și s'a dedicat întrăgă luna Octobree în cinstea sfântului Iosif au trecut 12 ani, și Biserica română gr. cat. nu s'a ruinat nici nu se va ruina. Eu am zis și mai zic, că părintele Șuta trebuie să producă argumente convingătoare în contra introducerii rosariului între Români gr. cat. și argumente ce vor ține piept cu critica, și o vor ține în respect. Până atunci eu nu mă voi convinge nici odată, și încă voi urma a scrie în contra tesei părintelui Șuta, și 10 ani dacă va trebui, și dacă voi avea viață; căci cetind cu băgare de samă cartea părintelui Constantin Lucaciū, (intitulată „Calea cerescă“) am găsit în mai multe locuri, că recitarea rugăciunii „Tatăl nostru“ și „Născătoare de Dumnezeu“ este întrebuintată de mai multe ori, în cât repetarea acestor rugăciuni, (care repetare formeză rosariul) nu este apoi interzisă sau oprită de ritul român gr. cat.; și eu cred, că părintele Constantin Lucaciū cunoșce ritul român gr. cat. ca și părintele Șuta; alt fel repetarea „Tatăl nostru“ și „Născătoare de Dumnezeu“ nu ar fi scrisă în cartea lui extrasă din cărțile rituale ale ritului român gr. cat. și în adevăr citatul scriitor în cartea lui pag. 105 în urma rugăciunii bolnavului spune, să se reciteze „Tatăl nostru“ și „Născătoare“ de 3 ori. La 107, în rugăciunea pentru cei bolnavi, se zice „Tatăl nostru“ și „Născătoare“ de 3 ori. La pag. 109, în rugăciunea în timp de ciumă se recită „Tatăl nostru“ și „Născătoare“ de 3 ori. Locul citat, în rugăciunea la necontenirea ploilor, se recită „Tatăl nostru“ și „Născătoare“ de 3 ori. La pag. 110, în rugăciunea la timp de secetă, se recită „Tatăl nostru“ și „Născătoare“ de 3 ori. La pag. 111, în rugăciunea semănătorului „Tatăl nostru“ și „Născătoare“ se recită de 3 ori. Locul citat, în rugăciunea călătorului „Tatăl nostru“ și „Născătoare“ se recită de 3 ori. La pag. 123, în rugăciunea după mărturisire „Tatăl nostru“ și „Născătoare“ se recită de 3 ori.

14. Părintele Șuta îmi va pute reflecta „concedo totum et nihil contra me“. Adecă citările aduse din cartea Părintelui Constantin Lucaciū nu dovedesc, că între Români gr. cat. se recită rosariul.

Răspuns. Asemenea locuri produse și extrase din cartea părintelui Constantin

Lucaciū preot român dovedesc, că între Români gr. cat. nu este oprită recitarea „Tatăl nostru“ și „Născătoare de Dumnezeu“, va se zică că nu este oprit de a recita de mai multe ori „Tatăl nostru“ și „Născătoare de Dumnezeu“; prin urmare, nici introducerea rosariului nu pôte să fie oprită între Români gr. cat., căci rosariul consistă în a repeta acele două rugăciuni. Tocmai pentru aceea lăudatul părinte Constantin Lucaciū (pagina 255—256) etă ce zice: „Avem datorința să ne folosim de rugăciunile acelea, cari Biserica le-a ordonat, și cu ele să salutăm pe Maica lui Dumnezeu. Fiind că sînt multe acestea, numai cu două să ne ocupăm în acest loc. Acestea sînt: Închinăciunea Ingerescă... Închinăciunea Ingerescă face parte din rugăciunile noastre cele de tôte zilele (va să zică după spusele părintelui Constantin Lucaciū nu este în contra ritului român gr. cat. de a recita de mai multe ori pe zi „Născătoare de Dumnezeu“ și prin urmare pentru români gr. cat. drumul este gata la introducerea rosariului). Acésta rugăciune (urmază părintele Constantin Lucaciū) o rostim îndată după „Tatăl nostru“, arătându-se și prin acésta însemnătatea ei. Să încep cu cuvintele „Născătoare de Dumnezeu...“ cine nu ar sci-o? Folosim aceste cuvinte Ingeresci spre salutarea Mamei noastre sfinte (apoi dacă mama părintelui Șuta mai trăiesce, numai odată pe zi îi sărută mâna? De sigur, că dacă părintele Șuta este un copil bine crescut și cu educațiune, și iubesce pe mama lui cea trupescă, i-ar săruta mâna și de mai multe ori pe zi, apoi cu Maica lui Dumnezeu, care este mama sufletescă a părintelui Șuta și e de milioane de milioane de ori mai scumpă de cât mama cea trupescă, Părintele Șuta e așa de sgărcit, în cât nici nu vrea să o salute cu recitarea rosariului, ci din contră cu argumentele și ideile aduse de el opresce și pe ceilalți creștini români gr. cat. de a o saluta cu rosariul?

15. Părintele Șuta mă va pute reflecta, cum mă și reflecteză în Nrul 41 al „Unirii“, pag. 334, columna 3-a, că ritul român gr. cat. disciplina și moravurile trebuie să se conserveze în tótă puritatea și întregitatea lor chiar pe basa enciclicelor Pontificilor români.

Răspuns. Dacă părintele Șuta ar practica principul, pe care îl recomandă subsemnatului „qui bene distinguit bene docet“ n'ar fi susținut, că introducerea Rosariului între Români gr. cat. este în contra aceluiași rit, căci alta este introducerea recitărei rosariului între Români gr. cat.; și alta e, când se introduce ceva în cărțile rituale ale ritului gr. cat., dar introducerea rosariului între Români gr. cat. nici odată nu este în contra zisului rit, căci vorbind de rit, nu se vorbește de ceva abstract, ci de ceva concretizat; prin urmare când vorbim de rit, vorbim de rit explicat și conținut în cărțile rituale, și de ore ce introducerea recitărei rosariului între Români gr. cat. nu este inferită în cărțile rituale, ritul rămâne intact, nu este vătămă de fel; prin urmare asemenea introducere nu este în contra ritului, ca și cum bună oră introducerea cultului s. Iosif mirelui prea sfintei Feciore Marie în diecesa Orădană în luna Octobree, nu este în contra ritului român gr. cat. de fel; căci asemenea introducere nu este inferită în calendar, care trebuie să rămână intact, împreună cu tôte

cărțile rituale după porunca Pontificilor Români; alt fel ar trebui zis, că introducerea cultului sfântului Iosif, în luna Octobree în diecesa Orădană ar fi fost făcută în contra enciclicelor Pontificilor Români, lucru, pe care eu nu îndrăsnesc a zice, căci eu sînt convins, că Episcopul român gr. cat. din diecesa Orădană cunoșce de o mie de ori mai bine ritul român de cât părintele Șuta. Repeșesc din nou, că inferirea rosariului în cărțile rituale ale ritului român gr. cat. ca și cum sînt inferite în cărțile zisului rit Paraclisul și alte canone în lauda prea sfintei Feciore Marie, nu este cu putință, pentru că cărțile rituale nu admit schimbare. Dar că recitarea rosariului de către Români gr. cat. fără ca asemenea recitare să fie inferită în cărțile rituale, să fie oprită de ritul român gr. cat. este imposibil; prin urmare ori care paroch român gr. cat. fără a vătămă ritul său, pôte să introducă recitarea rosariului chiar în Biserică. Că este imposibil, se dovedesce cu un argument teologic.

Argument teologic este acela, care cuprinde sau conține două premise, cari amândouă sînt doi articli de credință, sau bătăr cel puțin o premisă să fie articol de credință, în cât consecința sau concluziunea, care se trage din asemenea premise, este definibilă, ca dogmă de credință.

Dovadă este Summa Teologie a sfântului Tomad' Aquino, în care sfântul Doctor fiind că a produs în comprobarea teselor sale o mulțime de argumente teologice, consecințele trase din zisele argumente au fost tôte hotărte ca articole de credință de sfântul sobor Tridentin.

Se lăsăm de o parte digresiunile. Biserica catolică dacă ar opri catolicilor de ori ce rit de a întrebuinta formele de rugăciuni, dictate de sfântul Duch la ori care din riturile catolice spre a lăuda pe Dumnezeu și pe prea sfânta Lui Mamă, atunci ar tăgădui articolul credinței, care sună așa: comuniunea sau unirea sfinților; atqui haeticum consequens, ergo et antecedens. Desvoltarea consecuentului și a antecedentului. Ori care copil, care învață elementele Catechismului scie, că comuniunea sfinților consistă în aceea, că catolicii, cari formeză trupul mistic a lui Christos, pot să se folosescă unii pe alții de meritele, de faptele bune și de rugăciunile altora și viceversa. Dacă unii pot să folosescă și pot să fie părtași de rugăciunile altora și viceversa, apoi nu pot să fie părtași sau nu pot să întrebuinteze unii formulele de rugăciuni întrebuintate de alții, și viceversa? Cum rugăciunile sînt sfinte, formulele, în cari se cuprind acele rugăciuni să fie oprite tuturor? Între rugăciunile catolicilor și formulele întrebuintate pentru a se ruga aprobate de Biserică, este o legătură așa de strînsă, ca și cum este între materie și formă ca să mă exprim după limbajul școlaticilor; și pe cum nu pôte exista forma fără materie și viceversa, așa nu pôte exista rugăciunea în formă, adecă fără nici un limbaj hotărît și aprobat de Biserica catolică; aici eu vorbesc de rugăciunile publice, cari se reciteză în tótă Biserica catolică, ca și cum este sfântul rosariu și alte de asemenea, bună oră Paraclisul, orinduit de Biserica română gr. cat. și alte canone spre a lăuda pe sfânta Maică a lui Dumnezeu; prin urmare fiind așa mare legătura între rugăciunile publice și formulele cari conțin acele rugăciuni, ele atîrnă una de alta în cât cine

are parte de rugăciunea altului, are parte și de formulele de rugăciuni ale altului și viceversa, în cât deși e un preot latin, pe cum am parte de rugăciunea Paraclisului, care se recită de creștinii Români gr. cat. în cinstea Maicii Domnului, așa e un parte și adecă pot să recitez de o mie de ori pe zi și cu același formular rugăciunea așa zisă Paraclisul în lauda Maicii lui Dumnezeu fără ca să fiu oprit de ritul Bisericii latine, și viceversa; prin urmare formularul rugăciunilor, care se întrebuițază într'un rit catolic, poate să se întrebuițeze la ori ce alt rit (bine înțeles acel formular să fie întors în limba celui alt rit, care vrea să-l întrebuițeze); pentru această sfântul Iacob apostol zice: „Orați ad invicem ut solvemini“. Aceste cuvinte ale sfântului apostol dovedesc tot odată trei lucruri: 1. comuniunea sfinților despre rugăciune; 2. formular obștesc de a se întrebuițea de toți creștinii, spre a cere de la Dumnezeu vecinica mântuire tuturor; 3. scopul, pentru care trebuie să ne rugăm, carele este vecinica mântuire. 1. Se dovedește comuniunea sfinților, căci spun rugăciunea unii pentru alții; 2. formular, căci spune rugăciunea: acesta este formularul; 3. scopul, căci spune pentru vecinica mântuire.

Prin urmare recitarea rosariului de ori ce rit catolic nu poate să fie interzisă; nici oprită, dejaba prin urmare se muncesc părintele Șuta de a convinge pe cineva, că recitarea rosariului este interzisă ori oprită de ritul român gr. cat.

16. În contra acestui argument, părintele Șuta va pute reflecta: totă lumea știe, că un preot catolic latin nu poate să facă sfânta liturgie în limba română, nici un preot catolic român în limba latină, ci fie care e dator de a face s. liturgie în limba ritului său; prin urmare toate argumentele teologice rămân pe jos și nu fac nici un ban.

Răspuns. Am răspuns de odată, că exceptio firmat regulam, și ar fi de ajuns. Dar pe lângă această, obiectarea propusă în paragraful 16, mai are din lăuntru o bubă mare, care o råde și o nimicesce cu deservire, căci dacă cineva a studiat logica sau dialectica, care învață pe om a discuta, găsește, că să păcătuiescă tare în contra dialecticii, căci după regulile dialectice nu se poate trage o consecință universală din premisele particulare, așa este în reflectarea de față, căci de pe un fapt particular, că fie care preot catolic este dator de a face liturgia în limba ritului său; se trage consecința universală, că formulele rugăciunilor a unui rit nu pot fi întrebuițate în alt rit; prin urmare se poate zice, „non tenet illatio“ și e destul răspuns.

Deosebit de argumentele de mai sus dezvoltate trebuie considerat, că Biserica catolică de ori ce rit să fie, dacă ar opri introducerea formelor de rugăciuni ale unui rit la altul, ar căde în contradicțiune; căci noi știm, că Biserica catolică cărmuită de Duchul sfânt a orînduit acele forme de rugăciuni, spre a lăuda pe Dumnezeu și pe prea sfânta Lui Mamă, oprirea formelor de rugăciuni din partea Bisericii catolice ar ecivala unei desaprobari a formelor de rugăciuni aprobate de Biserică: atqui absurdum consequens, pentru că acesta în curata limbă dialectică se numește contra-zicere; ergo et antecedens.

Afară de acesta, dacă Biserica catolică ar opri introducerea formelor de rugăciuni de la un rit la altul, atunci ar face un abus de putere. Căci datorita și dreptul Bisericii catolice este să oprască învățăturile nelegiuite, de a opri cetirea cărților, unde sînt tipărite asemenea învățături, de a sterpi eresurile, nu de a opri recitarea formelor de rugăciuni, pe cari ea însăși cărmuită de Duchul sfânt le-a orînduit, ca prin ele credincioșii să laude pe Dumnezeu și pe sfânta Lui Mamă; atqui absurdum imo haeticum consequens, ergo antecedens; pentru că după zisa sfîntului Pavel apostolul Biserica catolică este dată pentru a edifica (a zidi) nu pentru a distruge. Aici acum spre a distruge reflectările sau obiecțiunile, cari cineva ar pute să înainteze în contra argumentelor mele, mai trebuie dezvoltat încă un argument.

Biserica catolică orînduind formule de rugăciuni spre a lăuda pe Dumnezeu și pe prea sfânta Lui Mamă este infalibilă; apoi dacă Biserica catolică de ori ce rit să fie, ar opri recitarea formelor de rugăciuni, bună oră, ar opri recitarea rosariului între Români gr. cat. sau alte rugăciuni a unui rit catolic, ca să nu fie întrebuițate la un alt rit, s'ar arăta falibilă, căci nimenea nu poate opri adevărul de a pătrunde unde îi pare și-i place; atqui haeticum consequens, ergo et antecedens. Că Biserica catolică este infalibilă, orînduind formule de rugăciuni, ca să le recite poporul creștin, este dovedit după zisa teologilor catolici, căci „modus orandi est regula credendi“.

17. În Nrul 41 al „Unirii“, pag. 335, columna 1-ă, părintele Șuta mai zice: „Limba noastră românească e în așa legătură strînsă cu Biserica românească, în cât pierdându-și limba, n'are rost de a mai exista“.

Răspuns. Acesta este argumentul întrebuițat de părintele Șuta, ca să orbescă pe săracii Români gr. cat. ca să nu reciteze rosariul în lauda și cinstea prea sîntei Fecioare Maria. Dar părintele Șuta nu va pute lupta în contra faptelor, căci argumentele basate pe fapte netăgăduite este cel mai puternic argument față cu care și părintele trebuie se scotă *Podcachia*.

Răspunsul 1. Proposițiunea părintelui Șuta față cu faptele incontestabile este cu totul greșită; căci măcar limba latină nu există nici nu se mai vorbește, tot odată Biserica și ritul latin mai există, și va mai exista până la sfîrșitul lumii. În contra acestui fapt părintele Șuta va pute reflecta ceva, dar tot dejaba va reflecta, pentru că e un gata de a-i mai răspunde dacă trebuie în alt articol. Biserica catolică după regula dreptului canonic „favores ampliat odiosa restringit“; și de aceea, dacă ferescă Dumnezeu, de o întâmplare, s'ar pierde limba română, Biserica română gr. cat. cu ritul său tot ar mai trăi, căci cum am zis „Ecclesia catolica favores ampliat odiosa restringit“ și în sprijinul acestei aserțiuni totă lumea vede și știe, că gr. cat. cari sînt în Italia, vorbesc limba italiană, norodul gr. cat. muncitor și-a uitat de limba greacă, cu toate acestea în Italia este anume episcop gr. cat. pentru chirotonirea preoților gr. cat.

Răspunsul 2. Dacă Români gr. cat. ar trebui să recite rosariul în limbă străină, de sigur, că recitarea rosariului ar fi o mare primejdie de a se pierde limba română, dar nu pot crede, cât de violent să fie șovinismul care

atacă dejaba și cu mare nedreptate pe neamul românesc, să-i silescă pe creștinii Români de a recita în bisericile lor rosariul în limba magiară, nu în limba română. Nu cred, căci cât de violent să fie șovinismul, tot este adevărat, că „cuius est dat quod non habet“ nu va pute să ajungă până la atîta, ca să facă pe un norod să vorbească hic et nunc, o limbă fără să o fi învățat. Dar „dato et non concessio“, că introducerea recitărei rosariului între Români gr. cat. ar fi primejdia de a pierde limba română, ar fi o primejdie asemenea ca un fulger cădînd pe pămînt, când ceriul este senin. Cu toate, că părintele Șuta mă face străin de neamul românesc; e un doresc, ca neamul român să trăiască până la sfîrșitul lumii, cu limba lui română și cu ritul său neclintit și neamul român să fie tot de una lipit de sfînta Biserică catolică, și tocmai pentru acesta în loc de a imita pe Israeliti, cari erau duși robi la Vavilonia „super flumina Babilonis sedimus et flevimus cum recordoremur tui Jerusalem“, dar ar fi bine, dacă ar fi cu putință, și chiar este cu putință după zisa „Nihil impossibile volenti“ de a forma o societate de literați români, cari să aivă grija de a traduce în curata limbă română toate cărțile cele străine, cari umblă prin mâinile poporului român, alt fel cărțile străine de sigur că vor pricinui pierderea limbei materne, la dincontra întocmind o asemenea societate, nu s'ar magiarisa răsboinicul și mândrul popor român. Fiind, după cum spune însăși „Unirea“, pierderea limbei române ar fi primejdia de a pierde chiar credința catolică și de a deveni Calvin, inițiativă de a forma o societate literară, dacă nu există, ar trebui să pornescă chiar de la preoții Români gr. cat. și chiar însuși părintele Șuta în loc se scrie articolii în contra introducerii rosariului între Români gr. cat. din Transilvania, ar face foarte bine dacă ar scrie articolii spre fundarea unei asemenea societăți pentru conservarea limbei române, și ar trebui stăruit la asemenea lucru, cu toate sacrificiile posibile, căci e vorba de a nu pierde credința catolică, căci trebuie vorbe puține și fapte îndestulătoare spre a ajunge la vre-o țintă. Atunci părintele Șuta s'ar arăta în fapte, că este iubitor de neamul românesc și de limba română.

18. În Nrul 40 al „Unirii“, pag. 327, părintele Șuta citează cuvintele mele din Nrul 37 al „Unirii“, pag. 302, adecă „în timpul apostolilor n'a fost în armonie cu ideile, moravurile și obiceiurile omenilor păgâni nici credința, nici legea lui Christos, dar nici cultul, nici instituțiunile rînduite de însuși apostolii, cu toate acestea n'a dat cultului forma reclamată de cursul timpului și de civilizațiunea păgânească“. Părintele Șuta în loc de a răspunde la citata propozițiune șerpuiesce schimbînd cu totul propozițiunea mea și răspunde ast fel „fîresce, că nu, căci nici Christos n'a venit, nici apostolii n'a fost trimiși de el a regula cultul păgânilor“. Apelez la cetitorii „Unirii“ nepreocupați, dacă acest răspuns este un răspuns drept și conform legilor discuțiunii, căci unul, care discută sau trebuie să discute cu dreptatea și esactitatea, sau nu trebuie să discute de fel; căci discuția se face fie cu cuvîntul, fie și cu scrisul spre a găsi adevărul unui lucru, care nu este evident, spre a ști de ce să ne ținem în practica sau în speculativă; prin urmare nu este după legile discuțiunii de a schimba sensul expres a discutantului, dar

nică sensul conținut într'un mod absolut în propozițiunile discutantului, căci în propozițiunile discutantului sînt conținute într'un mod absolut toate consecințele, cari sînt legate absolut cu propozițiunile discutantului, și de a tăgădui sau de a-l schimba se chiamă după legile logice de a șerpi. Eu am scris mai în urmă și mai scriu, că părintele Șuta de mă va pute convinge cu argumente după regulile logice și convingătoare, că introducerea rosariului între Români gr. cat. este în contra ritului lor, mă voi supune la tesa lui, alt fel mă voi lupta în contra tesei sale din răspuțeri. Revenind la cuvîntul nostru, părinte Șuta, spune-mi rogu-te, unde am zis eu, că Christos a venit, sau apostolii ar fi fost trimiși de a regula cultul păgânilor? pe când eu am zis, „n'au schimbat cultul rînduit de dînșii după civilizațiunea păgânilor“, Sfinția ta mi-ai pus în gură, că apostolii n'au fost trimiși de a regula cultul păgânilor? Ce are a face cultul rînduit de apostoli cu cultul păgânilor? Lucruri, cari sînt deosebite și depărtate unul de altul. Unde-ți place, acolo faci deosebirea propozițiunilor discutantului, dar când deosebirea nu-ți vine la socotelă, atunci șerpuiesci și schimbi sensul discutantului. căci cetitorii „Unirii“ pot să cetescă încă Nrul 37, pag. 302, columna 1-ă și Nrul 40, tot columna 1-ă, pag. 327, unde Sfinția ta ai reproduc cuvintele mele; atunci Sfinția ta îți perniți a scrie neadevăruri la adresa mea.

19. Principiul contradicțiunii este următorul: „Noū potest idem simul esse et non esse“. Pe acest principiu se basēsă toate principiile secundare, și prin urmare toate consecințele deduse de acele principii. Părintele Șuta a lovit și a atenuat de a distruge acest principiu sfînt al Sfinției Sale în contra introducerii rosariului între Români gr. cat.

În Nrul 12 al „Unirii“, pag. 96, columna 1-ă, părintele Șuta zice: „Se impune datorința factorilor competenți să dea culului... forma reclamată de cursul timpului și de civilizațiune“. Aici părintele Șuta susține, că cultul să pōte schimba. În Nrul 40 al „Unirii“, pag. 327, columna 2-a, după ce citează propozițiunea mea. Nu este cu puțință, ca cultul... Bisericeii să se schimbe după planul timpului și civilizațiunii de lumea această. Părintele Șuta răspunde la această propozițiune: „Referitor la cult, n'am ce mă reflecta“. Dacă nu mai are ce mă reflecta, va să zică, că el admite propozițiunea mea, adevă că „nu este cu puțință, ca cultul... Bisericeii să se schimbe după placul lumii“. Cum părinte Șuta, în Nrul 12 al „Unirii“ ai scris, că cultul să pōte schimba și în Nrul 40 ai scris, că referitor la cult nu mai ai ce mă reflecta, „adevă cultul nu se mai pōte schimba? Cum face părintele Șuta același lucru schimbător și neschimbător? Apoi părintele Șuta a lovit și distrus principiul contradicțiunii.

20. Se pare înse, că părintele Șuta mă va reflecta cu principiul său obicinuit adevă: „qui bene distinguit bene docet“; adevă alt ceva este esența culului, alt ceva este forma culului, căci în Nr. 40 al „Unirii“ pag. 327, columna a 2-a la mijlocul columnei, etă ce spune părintele Șuta: „Forma culului alta a fost în subteranele Romei și alta e azi în catedrala s. Iosif din Moldova“.

Răspuns. Atăta s'a schimbat forma culului, în cât în subteranele Romei cultul creștin a fost ascuns, în privat și în secret de frica păgânilor, și acum la catedrala

s. Iosif (nu din Moldova, cum părintele Șuta serie în mod greșit; căci sfinția sa pare că nu cunoșce nici Geografia, ci din Valachia; căci catedrala s. Iosif este la București, care este Valachia, nu în Moldova) este liber, în cât serviciu divin fie în catedrala s. Iosif din București, fie în totă România, din grația guvernului român, și a Majestății sale regele nostru Carol, pentru catolici pōte să o celebre și sub o colibă lângă drum cum s'a întimplat chiar subscrisului, carele de mai multe ori a făcut sfinția liturgie în mijlocul norodului creștin depărtat de biserică vre-o zece kilometri, fără ca cineva în timpul sfinției titurgii să vie la mine și să-mi zică fă-te în colo. Eu nu gîndesc, că părintele Șuta în schimbarea formală a culului vră să cuprindă schimbarea îndumentelor bisericesci adevă, că în timpul când biserică slujea în subteranele Romei întrebuinta alte vestimente, sau mai lungi, sau mai scurte, sau de alta colōre și acum biserică slujesc în catedrala lui s. Iosif din București cu vestimente țesute în aur și mătăsă și atunci în subteranele Romei slujea cu vestimente de lână, mai nainte preoții slujeau cu poculul de cristal, și acum în biserică s. Iosif slujesc cu pocul de argint poleit în aur, căci aceste nu se pōte numi nici formulă accidentală nici cultul care nu stă în asemenea esteriorități, căci să vorbește de cult intrinsec în care consistă adevăratul cult și carele a fost tot acela și în subteranele Romei, ca și la catedrala sfîntului Iosif.

21. În Nrul 41 al „Unirii“, pag. 334, columna 3, părintele Șuta mă scrie ce urmēză „Întimplările miraculoșe produse de preotul latin în comprobarea tesei sale nu alterēză cauza“, Adevă asemenea întimplări miraculoșe nu sînt destul motiv spre a recita rosariul de cătră Români gr. cat. căci așa sună propozițiunea părintelui Șuta.

Răspuns. Aut, aut, ori părintele Șuta nu pricepe consecințele conținute în propozițiunea sa, ori le pricepe, părintele Șuta din această dilemă n'are unde se scape; căci nu se dă a treia propoziție ca se aibă loc de seăpat. 1. Dacă părintele Șuta nu pricepe consecințele conținute în propozițiunile sale și nu știe valora și căntări principiile și propozițiunile sale ce consecințe conțin, la ce capēt vor esi, de ce le dă la tipărit? și atunci acest chip de purcedere a părintelui Șuta arată ignoranța. 2. Sau părintele Șuta pricepe consecințele conținute în propozițiunea sa care este următoarea: „Întimplările miraculoșe produse de preotul latin... nu alterēză cauza“. Atunci nici minunile făcute de Dumnezeu spre comprobarea recitării rosariului nici însuși Dumnezeu nu convinge pe părintele Șuta, lucru ce arată, că inima și mintea părintelui Șuta este impetrită în rēu. Și atunci părintele Șuta dispută în contra recitării rosariului nu împins de inima curată și drēptă spre a găsi adevăr, ci împins de Duchul necurat, căci Duchul necurat este cel mă mare inamic al rosariului, fiindcă recitarea rosariului a subtras și scos din mînile lui o mulțime de suflete de ale creștinilor, cari prin păcatele lor ar fi trebuit să mērgă pururea în iad.

*Un preot catolic latin
din Moldova.*

Bibliografie.

A apărut:

„Semănătorul“, Nr. 12 cu următorul sumar: Poesii inedite, M. Eminescu. — Despărțire (nuvelă), C. Hodoș. — Pastel (poesie), St. O. Iosif. — Grăunțele, I. Gorun. — Copil (poesie). A. Vlahuță. — Radu Rosetti (studiu critic), H. Chendi. — Răspunsuri, Red. Numărul 20 bani. Abonamentul 10 lei pe an. Abonamente se pot face și la redacția foii noastre, trimițindu-se banii înainte cel puțin pe 1/2 an.

Dicționar mitologic, de Gavril Pop, fasc. IV. și ultim, conține cuvintele de la Proserpina până la Zygia. se estinde pe 54 pag. și costă 20 fil. Recomandăm această interesantă scriere cetitorilor nostri iubitori de anticitatea greacă și latină.

Dr. Ambrosiu Chețianu: **Geografie** pentru clasa I. gimnasială și reală, partea I. Ungaria. Biaș 1902. prețul 1 cor. Manualul pregătit după cel mai nou plan ministerial și cu deosebită considerație la inteligența elevilor, e scris în un stil ușor și la înțelesul băteților.

Posta „Unirii“.

Verax. Nu știu să fie tradusă pe românește, dar chiar de ar fi, dacă o așii potrivit pentru noi, poț face o nouă traducere bună. Dacă dorești să o scoți în broșură avisēză-ne de la început.

S. Z. in B. Încă nu pot să-ți spun nimic hotărît. Manuscrisul nu s'a cetit. În cealaltă afacere nu știu nimic.

Răspuns la *O întrebare modestă.* Din parte competentă am primit o scrisōre în care ni-se notifică continuarea lucrurilor începute întru validitatea drepturilor noastre. De asemenea ni-se scrie, că în proximele zile membrii vor fi convocati la o consfățuire menită să stringă și mai tare solidaritatea, atât de necesară. Sperăm că răspunsul acesta te liniștesce atât pe Dta, cât și pe toți cei interesați.

Am primit și achităm abonamentele plătite de la:

Batizvasvári, Borgo-Tiha, Abafai pe 1902 sem. 1. *Feleac, Lozna-mare, Paul I. Varadia, Felső-Sebes, Barul-mare, Craiu-Dorolț și Sevestreni* pe 1901. *Nugfalău, Craifalău-de-Câmpia și Tămăia* pe 1900 și 1901. *Czigány, Ciuguzel* pe 1900. *Avas-Vámfalu* pe 1901 sem. 2-lea. *Pérul* pe 1899 și 1900. În restanță mai sînt anii 1901 și 1902. Anul 1898 s'a plătit în 20 Ianuar 1899. *Orăsciu* pe 1902. *Valea-Jidamului* pe 1900, 1901 și 1902.

Editor și redactor răspundător:

Aurel C. Domșa.

Insertate.

(20) 1—1

Publicare de licitațiune.

Pe baza planului de clădire aprobat de Preaveneratul Consistor Archiepiscopesc sub Nr. 495. din 4 Februarie 1902. comuna bisericescă Sâmbotelec com. Ciuș. protopopiatul Catina, dă în întreprindere edificarea bisericii gr. cat. pe cale de licitațiune publică minuendă ce se va ține în 26 Martie st. n. a. c. în edificiul școlii gr. cat. din Sâmbotelec la 10 ore a. m.

Prețul strigării e de 6513 cor. 66 fil. în care nu să cuprindă valōrea petrii și a cărămidei, pe care le dă comuna bisericescă în natură.

Licitanții au a depune un vadiu de 10%.

Planul, preliminarul de spese și condițiunile de licitare se pot vedē la oficiul parochial din Sâmbotelec.

Sâmbotelec, în 18 Februarie 1902.

Ioan Bozao
paroch gr. cat.

„POPORUL”

institut de credit și economii societate pe acții în Lugoj.

CONVOCARE.

Domnii acționari ai institutului de credit și economii „POPORUL” societate pe acții în Lugoj, conform dispoziției §. 19. din statute, se invită la

I-a Adunare generală ordinară

(19) 1—1

care se va ține în 10 Martie 1902 st. n. la 3 ore p. m. în localitățile institutului.

Obiectele puse la ordinea zilei sînt următoarele:

1. Designarea unui notar și a lor doi verificători pentru protocolul adunării generale. 2. Raportul direcțiunii. 3. Raportul comitetului de supraveghiere.	4. Stabilirea bilanțului și deliberarea asupra împărțirii profitului curat. 5. Alegerea comitetului de supraveghiere (§. 56). eventual alte alegeri. 6. Propunerii.

Domnii acționari, cari doresc a lua parte la această adunare generală, sînt rugați să depună acțiunile până în 10 Martie a. c. la casa institutului, sau la institutele „Bihoreana”, „Hătegana” și „Oravițana”.

Lugoj. 17 Febr. 1902.

Direcțiunea.

ACTIVE

Bilanțul pro 1900|

PASSIVE

Casa în numărar			5,488	06	Capital social 1200 acții à 100 corone	120,000	—		
Cambii de bancă	127,128	—			Capital neversat	6,354	68	113,645	32
Cambii cu acoperire hipotecară	171,797	—	298,925	—	Depuneri spre fructificare			223,900	20
Imprumute hipotecari			48,787	32	Depozite de casă			996	94
Capitale elocare la alte institute			44,172	99	Cambii ree-comptate			41,152	—
Mobiliar	904	14			Interese transitoare anticipate pe 1902			5,328	58
descriere 10%	90	42	813	72	Diverse conturi creditore			388	51
Spese de fondare	1,754	50			Venit curat			16,949	16
descriere 20%	350	90	1,403	60					
Interese de intarziere restante după capitalul neversat			138	34					
Interese transitoare restante			96	88					
Interese de reescompt anticipate			245	40					
Avansuri și alte conturi debitoare			2,889	40					
			402,960	71				402,960	71

ESIȚE

Contul Profitului și pierderilor

INTRATE

Interese după depuneri spre fructificare			8,262	99	Interese de escompt	24,157	54		
Dare directă și comunală	2,321	86			Interese de imprumute hipotecari	4,202	60		
Dare 10% după interesele de depuneri spre fructificare	424	96			Interese după capitale elocate (70% scutite de dare)	1,634	87		
Competițe de timbru	19	50	2,766	32	Interese de intarziere	328	06	30,323	07
Interese de reescompt			573	70	Taxe de transcriere			45	—
Salare			3,089	52	Taxe de cereri			1,120	—
Chirie			426	60	Competițe de scris			1,482	20
Spese de birou			2,175	86	Provisiuni			1,482	20
Porto postal			135	02	Diverse			588	60
Amortisări: descriere din mobiliar	90	42							
" " spese de fondare	350	90	441	32					
Diverse			59	04					
Interese după capital solvite			111	24					
Venit curat			16,949	16					
			34,991	07				34,991	07

Lugoj, în 31 Decembrie 1901.

Ioan Boroș m. p.
președinte — director executiv.

Pentru comptabilitate:
Virgil P. Popp m. p.

DIRECȚIUNEA:

George Popoviciu m. p. Ioan Ardelean m. p. Avel Boer m. p. Dr. Ștefan Erdőlyi m. p. Valer Giurgiu m. p.
Demetriu Greu m. p. Constantin Jucu m. p. Dr. Isidor Pop m. p. Victor Poruțiu m. p.

Contul bilanțului și Contul Profitului și Pierderilor examinându-le și confruntându-le cu cărțile principale și auxiliare le-am aflat esacte și în consonanță.

Lugoj, în 22 Februarie 1902.

COMITETUL DE SUPRAVEGHIERE:

Ștefan Bercian m. p. președinte. Dr. Aurel Ciupe m. p. Moise Nyeș m. p. George Trăilă m. p. Dr. Aurel Vălean m. p.